

**Przedmiotowy system oceniania z przedmiotu
WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE
zakres podstawowy i rozszerzony klasa I i II
w Publicznym Liceum Ogólnokształcącym nr VI w Opolu**

1. Podstawa prawna opracowania PSO:

- Ustawa o systemie oświaty z 7 IX 1991r. (jednolity Dz.Ustaw z 2021r. poz. 1915);
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 II 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych.
- Podstawa programowa z przedmiotu
- Program nauczania przedmiotów dla szkół ponadpodstawowych

2. W czasie kształcenia w liceum ogólnokształcącym uczeń powinien osiągnąć następujące umiejętności.

a. W zakresie wiedzy:

- sytuowanie wydarzeń i procesów w czasie oraz przestrzeni, wskazywanie faktów i procesów kształtujących poszczególne epoki
- wskazywanie roli jednostek w kształtowaniu wydarzeń i poznawanie dziejów swojej „małej ojczyzny” na tle wydarzeń i procesów zachodzących w Polsce i na świecie.

b. W zakresie umiejętności:

- analizowanie przyczyn i skutków wydarzeń oraz procesów historycznych,
- czerpanie wiedzy z analizy map i planów, wykresów, zestawień statystycznych.
- rozróżnianie typów źródeł,
- kształtowanie umiejętności krytycznej analizy źródeł historycznych i innych np. aktów prawnych,

c. W zakresie świadomości historycznej i procesów zachodzących we współczesnym świecie:

- rozumienie pojęć i posługiwanie się nimi,
- dostrzeganie różnorodności kulturowej współczesnego świata,
- zauważanie związków między historią regionu, Polski i Europy,
- ocenianie zjawisk historycznych, wydarzeń współczesnych, procesów kulturowych, społecznych, gospodarczych i politycznych, porządkowanie wiedzy zgodnie z procesem historycznym,

– nabywanie umiejętności wykorzystywania wiadomości historycznych przy analizie wydarzeń współczesnych, procesów kulturowych, społecznych, gospodarczych oraz politycznych

3. Cele wychowania:

- kształtowanie postaw patriotycznych,
- utrwalanie szacunku do symboli narodowych,
- kształtowanie przywiązania do swojej „małej ojczyzny”,
- doskonalenie umiejętności pracy w zespole,
- rozwijanie szacunku wobec dokonań poprzednich pokoleń,
- pogłębianie postaw obywatelskich,
- kształtowanie postaw solidarności.

4. Cele oceniania:

- motywacja ucznia do podejmowania działań i rozwiązywania zadań związanych z uczeniem się
- podnoszenie umiejętności historycznych i międzyprzedmiotowych
- kontrola, sprawdzanie opanowania przez ucznia wiadomości i umiejętności wyznaczonych przez program nauczania;
- przygotowanie ucznia do egzaminu maturalnego
- wdrażanie do systematycznej pracy i samooceny.
- dostarczenie uczniom informacji zwrotnej o poziomie osiągnięć edukacyjnych i postępach w tym zakresie.
- informowanie rodziców (opiekunów prawnych) o postępach, trudnościach lub specjalnych uzdolnieniach dziecka
- ustalenie oceny śródrocznej i końcoworocznej oceny klasyfikacyjnej

5. Metody i narzędzia oraz szczegółowe zasady sprawdzania i oceniania osiągnięć uczniów.

5.1 Wymagania edukacyjne

Wymagania edukacyjne są oczekiwanymi przez nauczyciela osiągnięciami ucznia w zakresie opanowania wiadomości i umiejętności, którymi powinien wykazać się po omówieniu poszczególnych treści programowych. Zostały one sformułowane na podstawie wymagań szczegółowych zawartych w podstawie programowej. Ustalając wymagania edukacyjne, nauczyciel dostosowuje je do indywidualnych możliwości oraz potrzeb edukacyjnych uczniów. Miarą osiągnięć ucznia jest spełnienie wymagań

5.2 Wymagania ogólne na poszczególne oceny

Stopień dopuszczający

Na wystawienie uczniowi stopnia dopuszczającego pozwala przyswojenie przez niego treści koniecznych. Taki uczeń z pomocą nauczyciela jest w stanie nadrobić braki w podstawowych umiejętnościach.

Stopień dostateczny

Stopień dostateczny może otrzymać uczeń, który opanował wiadomości podstawowe i z niewielką pomocą nauczyciela potrafi rozwiązać podstawowe problemy. Analizuje również proste zależności a także próbuje porównywać, wnioskować i zajmować określone stanowisko.

Stopień dobry

Stopień dobry można wystawić uczniowi, który przyswoił treści rozszerzające, właściwie stosuje terminologię przedmiotową, aktywnie uczestniczy w zajęciach oraz stosuje wiadomości w sytuacjach typowych wg wzorów znanych z lekcji i podręcznika, a także rozwiązuje typowe problemy z wykorzystaniem poznanych metod. Ponadto samodzielnie pracuje z podręcznikiem i materiałami źródłowymi.

Stopień bardzo dobry

Uczeń może otrzymać ocenę bardzo dobrą jeśli spełnia wymagania na stopień dobry oraz potrafi samodzielnie interpretować zjawiska oraz bronić swych poglądów.

Stopień celujący

Stopień celujący może otrzymać uczeń, który spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą oraz potrafi selekcionować i hierarchizować wiadomości, premiiowany jest udział w konkursach i olimpiadach przedmiotowych.

5.3 Metody i narzędzia oraz szczegółowe zasady sprawdzania i oceniania osiągnięć uczniów

5.3.1 Elementy wchodzące w zakres oceny:

- wiadomości – uczeń wie i rozumie
- umiejętności – uczeń potrafi
- postawy – zaangażowanie, zainteresowanie, aktywność, systematyczność

5.3.2 Narzędzia kontroli:

- testy lub pisemne prace kontrolne przeprowadzone po zakończeniu każdego działu lub kilku działów,
- kartkówki obejmujące nie więcej niż trzy jednostki lekcyjne,
- odpowiedzi ustne dotyczące materiału z trzech ostatnich lekcji (poziom merytoryczny, poprawność stylistyczna i kultura wypowiedzi),
- aktywność ucznia na lekcji,
- zadania domowe, eseje (samodzielność, estetyka, konstrukcja pracy), zadania w zeszycie ćwiczeń (jeżeli taki został wprowadzony)
- formy pracy twórczej na lekcji – prace grupowe, w parach, indywidualnie,
- formy pracy twórczej w domu prezentowane na lekcji – prezentacje, projekty, prace dodatkowe,
- debaty,
- udział w konkursach i olimpiadach,
- postawy ucznia w procesie edukacyjnym.

5.3.3 Zasady obowiązujące w ocenianiu

- **pisemne prace kontrolne odbywają się po każdym zakończonym dziale programowym, 2-3 razy w semestrze**

- projekty przynajmniej 2 razy w semestrze
- krótsze prace pisemne obejmujące maksimum 3 tematy mogą odbywać 2 razy w miesiącu
- aktywność i zaangażowanie w pracy na lekcji jest odnotowane w dzienniku w formie +/-, pod koniec semestru są one sumowane do maksymalnie 100%, przy czym jeden plus jest liczony jako 20%, a jeden minus jako (-)20%

ocena jest jawna i sprawiedliwa,

każdy sprawdzian pisemny jest zapowiedziany przynajmniej na tydzień przed terminem sprawdzania i odnotowany w dzienniku,

aktywna praca na lekcji oceniana jest plusami; za trzy plusy uczeń uzyskuje ocenę bardzo dobrą; przez aktywność rozumie się częste zgłaszanie się i udzielanie poprawnych odpowiedzi, aktywną pracę w grupach,

wynik niedostateczny z pracy pisemnej można poprawić w ciągu dwóch tygodni lub w terminie ustalonym przez nauczyciela, na konsultacjach lub na lekcji; poprawa może być ustna; dotyczy to również osób, które z różnych przyczyn nie pisały pracy; w przypadku niedopełnienia obowiązku zostanie wpisany wynik 0%, który będzie rzutować na klasyfikacyjną ocenę śródroczną i roczną,

dopuszcza się poprawę pozytywnego wyniku pracy pisemnej,

ocenione sprawdziany będą oddawane uczniom i omawiane przez nauczyciela. Sprawdziany muszą wrócić do nauczyciela i pozostać w dokumentacji do końca roku.

uczniowie dłużej nieobecni (nieobecność usprawiedliwiona) powinni zgłosić się do nauczyciela celem otrzymania tematów do samodzielnego opracowania; w czasie uzgodnionym z nauczycielem należy materiał zaliczyć

Kryteria oceny prac pisemnych (sprawdziany, testy)

Punktacja (%) ocena

100 – 95 - celujący

94 – 85 - bardzo dobry

84 – 71 - dobry

70 – 56 -dostateczny

55 – 40 - dopuszczający

39 – 0 - niedostateczny

Sposoby korygowania niepowodzeń szkolnych i podnoszenia osiągnięć uczniów

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z przedmiotu „wiedza o społeczeństwie” dla klasy 2 liceum ogólnokształcącego i technikum (do programu nauczania „W centrum uwagi. Zakres podstawowy”)

- uczeń może poprawić ocenę niedostateczną lub inną z pracy pisemnej;
- w wyjątkowych przypadkach losowych uczeń może być zwolniony z pisania sprawdzianu, kartkówki lub odpowiedzi ustnej
- Indywidualizacja pracy z uczniem m.in. w przypadkach dłuższej usprawiedliwionej nieobecności, przygotowania do olimpiady, konkursów, dodatkowe zajęcia rozszerzające wiedzę dla maturzystów;
- uczniowie mogą skorzystać z pomocy nauczyciela w ramach konsultacji
- uczeń może podwyższyć proponowaną ocenę semestralną biorąc udział z sukcesem w konkursach związanych z przedmiotem, realizacją projektu, pracy badawczej (nie prezentacją slajdów)

Dostosowanie wymagań edukacyjnych do potrzeb uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych

Zakres dostosowań wynika z opracowanych indywidualnych programów edukacyjno – terapeutycznych oraz zaleceń poradni psychologiczno – pedagogicznej zawartych w opiniach i orzeczeniach teje a także z obserwacji nauczycieli.

Wymagania na poszczególne oceny					
Zagadnienia	Konieczne (ocena dopuszczająca)	Podstawowe (ocena dostateczna)	Rozszerzające (ocena dobra)	Dopełniające (ocena bardzo dobra)	Wykraczające (ocena celująca)
	2	3	4	5	6
Rozdział 1					
Temat lekcji: Normy prawne					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ prawa i prawo ▪ normy społeczne a prawo ▪ cechy i budowa norm prawnych ▪ akty prawne i przepisy ▪ podstawa prawna ▪ zasady powoływania się na podstawę prawną ▪ interpretacja przepisów prawnych ▪ zasada „nieznajomość prawa szkodzi” 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady norm społecznych, ▪ podaje przykłady aktów prawnych, ▪ wymienia konsekwencje naruszania norm społecznych, w tym norm prawnych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminu „norma społeczna”, ▪ wymienia typy norm społecznych, ▪ podaje przykłady różnych typów norm społecznych, ▪ wyjaśnia, czym się różnią normy prawne od innych typów norm społecznych, ▪ przyporządkowuje do poszczególnych typów norm odpowiednie kategorie oceny zachowania, ▪ wymienia cechy norm prawnych, ▪ uzasadnia konieczność przestrzegania norm prawnych, ▪ wymienia pozytywne aspekty poznawania prawa, ▪ wyjaśnia znaczenie zasady „nieznajomość prawa szkodzi”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przepis <i>Konstytucji RP</i>, z którego wynika obowiązek wskazywania podstawy prawnej, ▪ właściwie posługuje się oznaczeniami jednostek redakcyjnych aktu normatywnego, ▪ wyjaśnia, jakie mogą być konsekwencje łamania zasady „nieznajomość prawa szkodzi”, ▪ odczytuje z różnych źródeł [teksty narracyjny i normatywny, wykres, tabela, plakat] informacje na temat poziomu wiedzy o prawie wśród pełnoletnich Polaków. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między prawem w znaczeniu podmiotowym a prawem w rozumieniu przedmiotowym, ▪ porównuje różne typy norm społecznych, np. z uwzględnieniem źródeł norm, ▪ analizuje budowę normy prawnej, rozpoznając jej poszczególne elementy, ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między aktem prawnym a przepisem prawnym. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ na wybranych przykładach dokonuje wykładni prawa.
Temat lekcji: Źródła prawa					

<ul style="list-style-type: none"> ▪ podmioty stanowiące prawo ▪ zasięg obowiązującego prawa ▪ podmioty podlegające prawu ▪ źródła prawa stanowionego w Polsce ▪ hierarchia źródeł prawa w Polsce ▪ procedura ustawodawcza ▪ dzienniki urzędowe ▪ okres obowiązującego prawa ▪ zasada „prawo nie działa wstecz” 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia organy władzy uczestniczące w procesie stanowienia prawa w Polsce, ▪ podaje źródła prawa stanowionego obowiązującego w Polsce, ▪ wyjaśnia, na czym polega nadrzędna rola konstytucji w Polsce, ▪ wymienia dzienniki urzędowe [<i>Dziennik Urzędowy, Monitor Polski</i>]. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia zasięg terytorialny i podmiotowy obowiązującego w Polsce prawa, ▪ wyjaśnia, jak należy rozumieć zasadę „prawo nie działa wstecz”, ▪ odszukuje konkretne źródła prawa w dziennikach urzędowych, ▪ przedstawia hierarchię źródeł prawa powszechnie obowiązującego w Polsce, ▪ wyjaśnia, na czym polega szczególna moc <i>Konstytucji RP</i>, ▪ wymienia podstawowe etapy procesu legislacyjnego w Polsce i uczestniczące w nim podmioty. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje źródła prawa stanowionego w Polsce – z uwzględnieniem zakresu ich obowiązującego i miejsca zajmowanego przez nie w hierarchii, ▪ wyjaśnia znaczenie terminu <i>vacatio legis</i>, ▪ uzasadnia konieczność stosowania zasady „prawo nie działa wstecz”, ▪ wyjaśnia, jakie są zasady działania Internetowego Systemu Aktów Prawnych, ▪ interpretuje konstytucyjne zapisy dotyczące procesu legislacyjnego w Polsce, ▪ wyjaśnia, jakie są konsekwencje łamania zasady „prawo nie działa wstecz”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega problem „inflacji” prawa w Polsce, ▪ omawia zasady publikowania źródeł prawa w Polsce, ▪ analizuje konstytucyjne zapisy dotyczące ratyfikacji umów międzynarodowych, ▪ omawia hierarchiczny układ źródeł prawa w Polsce, w tym relację między ustawą a ratyfikowaną umową międzynarodową. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przeprowadza ankietę na temat znajomości źródeł prawa powszechnie obowiązującego w Polsce oraz sposobów ich publikacji – np. w swojej społeczności szkolnej, a także analizuje i udostępnia wyniki wykonanych przez siebie badań.
Temat lekcji: Pomoc prawna					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ rodzaje prawa ▪ formy pomocy prawnej ▪ instytucje udzielające pomocy prawnej ▪ zawody prawnicze 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady organów i instytucji udzielających porad prawnych, ▪ rozpoznaje działania typowe dla następujących zawodów prawniczych: adwokatów, radców 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe rodzaje prawa, ▪ podaje przykłady spraw regulowanych przez prawo cywilne, rodzinne, administracyjne i karne, ▪ wyszukuje informacje na temat dostępnych możliwości uzyskania porady prawnej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia zasady działania Nieodpłatnej Pomocy Prawnej i Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego, ▪ odszukuje informacje na temat działalności organizacji i instytucji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje zakres działalności adwokatów, radców prawnych i notariuszy, ▪ odszukuje informacje na temat instytucji udzielających pomocy prawnej w jego miejscowości, gminie lub 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i realizuje skierowaną do społeczności szkolnej akcję promującą instytucje udzielające pomocy prawnej w jego miejscowości, gminie lub powiecie.

		prawnych, notariuszy.	<ul style="list-style-type: none"> w sytuacjach typowych, podaje, jaki jest zakres działalności adwokatów, radców prawnych i notariuszy. 	udzielających pomocy prawnej w nietypowych sytuacjach [np. poszukujących ludzi zaginionych].	powiecie.	
Temat lekcji: Informacja publiczna						
<ul style="list-style-type: none"> prawo do informacji publicznej informacja publiczna sposoby uzyskiwania informacji publicznej Biuletyn Informacji Publicznej wniosek o udostępnienie informacji publicznej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady spraw, których może dotyczyć informacja publiczna, podaje przykłady instytucji zobowiązanych do udzielania informacji publicznej, odszukuje informacje publiczne dotyczące nieskomplikowanych spraw wskazanych przez nauczyciela. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega prawo do uzyskania informacji publicznej, wskazuje podmioty mogące ubiegać się o uzyskanie informacji publicznej, wyjaśnia, jakie sprawy obywatel może załatwić dzięki dostępowi do informacji publicznej, odszukuje proste informacje publiczne, korzystając z usług e-administracji, wymienia przykładowe informacje udostępniane w Biuletynie Informacji Publicznej, pisze przykładowy wniosek o udzielenie informacji publicznej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega transparentność życia publicznego, wyjaśnia, na czym polega działalność organizacji typu <i>watchdog</i>, i odszukuje informacje na ich temat, charakteryzuje podstawowe sposoby przechowywania i udostępniania informacji publicznej, wymienia sytuacje, w których dostęp do informacji publicznej może zostać ograniczony. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> określa, jakie jest znaczenie transparentności życia publicznego dla prawidłowego funkcjonowania państwa i społeczeństwa demokratycznego, analizuje, jak dostęp do informacji publicznej pomaga obywatelom w rozwiązywaniu problemów w konkretnych sytuacjach z życia codziennego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> uzyskuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej informację na temat bieżącej działalności wybranej instytucji lub konkretnego organu władzy w gminie lub powiecie, wyjaśnia, w jaki sposób pozyskał zaprezentowane informacje. 	
Rozdział 2:						
Temat lekcji: Konstytucyjne prawa człowieka						
<ul style="list-style-type: none"> prawa i wolności istota praw człowieka i ich cechy granice praw człowieka warunki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady praw i wolności człowieka uwzględnionych w <i>Konstytucji RP</i>, podaje przykłady praktycznej realizacji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia zasady ogólne dotyczące ochrony praw człowieka wymienionych w <i>Konstytucji RP</i>, wymienia prawa człowieka przysługujące 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przyporządkowuje konkretne prawa człowieka do odpowiednich kategorii uwzględnionych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje znaczenie pojęć „prawo” i „wolność”, wyjaśnia, jakie miejsce zajmują prawa człowieka w <i>Konstytucji RP</i>, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje spory światopoglądowe dotyczące wybranych praw człowieka, organizuje debatę na temat praw człowieka 	

	<p>ograniczania praw człowieka</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ koncepcja praw jednostki ▪ miejsce praw człowieka w <i>Konstytucji RP</i> ▪ zasady ogólne i katalog praw człowieka w <i>Konstytucji RP</i> ▪ zasady i formy ochrony praw mniejszości narodowych i etnicznych oraz grup posługujących się językiem regionalnym 	<p>praw i wolności człowieka wymienionych w <i>Konstytucji RP</i>,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady praw przysługujących w Polsce mniejszościom narodowym i etnicznym oraz grupom posługującym się językiem regionalnym. 	<p>mniejszościom narodowym i etnicznym oraz grupom posługującym się językiem regionalnym.</p>	<p>w <i>Konstytucji RP</i>,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia konstytucyjne warunki, które muszą zostać spełnione, aby można było ograniczyć korzystanie z praw człowieka, ▪ analizuje konstytucyjne prawa człowieka z uwzględnieniem koncepcji praw jednostki [prawa człowieka, prawa obywatela], ▪ analizuje przepisy prawne z <i>Ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uzasadnia konieczność ochrony praw przysługujących grupom mniejszościowym, ze szczególnym uwzględnieniem praw mniejszości narodowych i etnicznych oraz grup posługujących się językiem regionalnym, odszukuje i prezentuje informacje na temat praw mniejszości polskiej w wybranych państwach. 	<p>i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej materiały [film, plakat, artykuł itp.] dotyczące wybranego problemu związanego z ochroną praw człowieka.
Temat lekcji: Ochrona praw człowieka w Polsce						
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ środki ochrony konstytucyjnych praw i wolności ▪ instytucje i organy władzy chroniące konstytucyjne prawa i wolności ▪ prawo do sądu ▪ prawo do zaskarżenia ▪ prawo do wynagrodzenia za szkodę ▪ skarga konstytucyjna ▪ prawo do wystąpienia do Rzecznika Praw Obywatelskich 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady konstytucyjnych środków ochrony praw człowieka w Polsce, ▪ wymienia przykłady spraw, z którymi można zwrócić się do Rzecznika Praw Obywatelskich, ▪ podaje przykłady działających w Polsce organizacji, których celem jest obrona praw człowieka. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia konstytucyjne środki ochrony praw człowieka w Polsce, ▪ wyjaśnia, na czym polega prawo do: <ul style="list-style-type: none"> - sądu, - zaskarżenia, - wynagrodzenia za szkodę, - złożenia skargi konstytucyjnej, - wystąpienia do Rzecznika Praw Obywatelskich, ▪ wymienia przykładowe formy działalności Rzecznika Praw Obywatelskich, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje wybrane przypadki łamania praw człowieka, w tym wskazuje, jakie konstytucyjne środki ochrony tych praw były dostępne w omawianych sytuacjach, ▪ określa zakres działalności i uprawnień Rzecznika Praw Obywatelskich, ▪ odszukuje informacje na temat celów szczegółowych oraz form działania wybranej organizacji broniącej praw człowieka, ▪ wyjaśnia, jakie jest 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje i ocenia działalność wybranych organizacji broniących praw człowieka w Polsce, ▪ wymienia negatywne konsekwencje wynikające z przewlekłości postępowań sądowych w Polsce oraz wskazuje główne przyczyny tego problemu, ▪ analizuje przepisy regulujące zasady korzystania z prawa do: <ul style="list-style-type: none"> - sądu, - zaskarżenia, - wynagrodzenia za szkodę, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej materiały [film, plakat, artykuł itp.] dotyczące działalności np.: <ul style="list-style-type: none"> - Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce, - jednej z organizacji, których celem jest obrona praw człowieka, ▪ jest aktywnym członkiem organizacji broniącej praw człowieka, ▪ aktywnie uczestniczy w działaniach podejmowanych przez organizację broniącą praw człowieka.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ działalność Rzecznika Praw Obywatelskich ▪ organizacje broniące praw człowieka w Polsce 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ pisze przykładową skargę do Rzecznika Praw Obywatelskich, ▪ wymienia podstawowe elementy procedury składania skargi konstytucyjnej, ▪ omawia zakres i formy działalności wybranej organizacji broniącej praw człowieka. 	<p>znaczenie skargi konstytucyjnej w systemie ochrony praw człowieka w Polsce.</p>	<p>- złożenia skargi konstytucyjnej.</p>	
Temat lekcji: System strasburski						
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ systemy ochrony praw człowieka ▪ Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu ▪ Rada Europy ▪ <i>Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i> ▪ zasady składania skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia instytucje tworzące strasburski system praw człowieka [Rada Europy, <i>Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i>, Europejski Trybunał Praw Człowieka]. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia okoliczności historyczne, które miały wpływ na powstanie systemów ochrony praw człowieka, ▪ podaje podstawowe informacje na temat <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i>, ▪ prezentuje podstawowe informacje na temat strasburskiego systemu praw człowieka [Rada Europy, <i>Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i>, Europejski Trybunał Praw Człowieka], ▪ wymienia podstawowe zasady składania skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia państwa należące do Rady Europy i wskazuje je na mapie, ▪ analizuje przykładowe skargi złożone do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu oraz wybrane wyroki Trybunału, ▪ wyjaśnia znaczenie <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i> dla europejskiego systemu ochrony praw człowieka, ▪ wymienia warunki dopuszczalności skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia strukturę Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, ▪ ocenia działalność Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej materiały [film, plakat, artykuł itp.] dotyczące działalności Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.
Temat lekcji: Łamanie praw człowieka						

<ul style="list-style-type: none"> ▪ formy łamania praw człowieka ▪ przyczyny łamania praw człowieka ▪ wybitni obrońcy praw człowieka ▪ naruszanie praw imigrantów ▪ skala łamania praw człowieka na świecie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady łamania praw człowieka, ▪ wskazuje zagrożenia wynikające z łamania praw człowieka. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia formy łamania praw człowieka i ilustruje je odpowiednimi przykładami, ▪ rozpoznaje przypadki naruszeń praw człowieka opisane w tekstach publicystycznych, ▪ wymienia przyczyny łamania praw człowieka, ▪ wskazuje i charakteryzuje zagrożenia wynikające z łamania praw człowieka, w tym w państwach demokratycznych, ▪ porównuje skalę łamania praw człowieka w państwach demokratycznych i niedemokratycznych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ określa skalę łamania praw człowieka w Polsce i na świecie na podstawie zestawień statystycznych oraz raportów organizacji pozarządowych, ▪ zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat łamania praw człowieka w wybranym państwie niedemokratycznym. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyszukuje i prezentuje informacje na temat dokonanych wybitnych postaci działających na rzecz ochrony praw człowieka, np. laureatów Pokojowej Nagrody Nobla, ▪ analizuje współczesne zjawiska [polityczne, ekonomiczne, socjalne, kulturowe] zaliczane do przyczyn łamania praw człowieka. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje debatę poświęconą tematowi łamania praw człowieka w państwach demokratycznych i niedemokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, ▪ przygotowuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej materiały [film, plakat, artykuł itp.] dotyczące problemu łamania praw człowieka.
---	--	---	---	---	---

Rozdział 3

Temat lekcji: Prawo cywilne

<ul style="list-style-type: none"> ▪ cechy charakterystyczne prawa cywilnego ▪ prawa majątkowe i osobiste ▪ podział prawa cywilnego w Polsce ▪ pojęcia z zakresu prawa cywilnego [osoba fizyczna, zdolność prawna, zdolność do czynności prawnych, przedstawicielstwo 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo cywilne, ▪ definiuje podstawowe pojęcia z zakresu prawa cywilnego [osoba fizyczna, powód i pozwany, testament], ▪ wymienia podstawowe formy nabycia własności, ▪ wymienia strony postępowania cywilnego i wskazuje przysługujące im prawa, ▪ rozpoznaje podstawowe 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady norm z prawa cywilnego, ▪ wyjaśnia, czym się różni zdolność prawna od zdolności do czynności prawnych, ▪ wymienia podstawowe cechy prawa cywilnego, ▪ właściwie posługuje się podstawowymi pojęciami z zakresu prawa cywilnego [zobowiązanie, prawa majątkowe, prawa osobiste, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje instytucje przedstawicielstwa ustawowego i pełnomocnictwa, ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między <i>Kodeksem cywilnym</i> a <i>Kodeksem postępowania cywilnego</i>, ▪ analizuje proste kazusy dotyczące prawa cywilnego, np. prawa spadkowego, ▪ analizuje pod kątem poprawności 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ prezentuje podział prawa cywilnego obowiązujący w Polsce, ▪ interpretuje wybrane przepisy z <i>Kodeksu cywilnego</i> oraz <i>Kodeksu postępowania cywilnego</i>, ▪ przedstawia konstrukcję stosunku cywilnoprawnego określanego jako zobowiązanie, ▪ rozpoznaje typy postępowań cywilnych i je charakteryzuje. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje złożone kazusy z zakresu prawa cywilnego.
---	---	--	---	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ , pełnomocnictwo] ▪ prawo zobowiązaniowe ▪ prawo rzeczowe ▪ prawo spadkowe ▪ postępowanie cywilne 	<p>zasady obowiązujące w postępowaniu cywilnym.</p>	<p>przedstawicielstwo ustawowe, pełnomocnictwo, zobowiązanie, rzecz, własność, spadek, zachowek, dziedziczenie ustawowe], a także rozpoznaje przepisy prawne, w których pojęcia te zostały zdefiniowane,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady praw majątkowych i praw osobistych, ▪ wymienia uprawnienia właściciela rzeczy, ▪ podaje podstawowe zasady dziedziczenia testamentowego, ▪ pisze przykładowy pozew cywilny, ▪ przedstawia przebieg postępowania cywilnego. 	<p>przykładowy pozew cywilny.</p>		
Temat lekcji: Prawo rodzinne						
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ małżeństwo ▪ zasady zawierania związku małżeńskiego ▪ prawne przeszkody uniemożliwiające zawarcie małżeństwa ▪ skutki zawarcia małżeństwa ▪ wspólność majątkowa ▪ prawa rodziców i dzieci 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia elementy konstytucyjnej definicji małżeństwa, ▪ podaje skutki prawne zawarcia małżeństwa, ▪ wymienia prawa i obowiązki rodziców i dzieci. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia przeszkody prawne uniemożliwiające zawarcie małżeństwa oraz możliwe powody unieważnienia związku małżeńskiego, ▪ właściwie posługuje się podstawowymi pojęciami z zakresu prawa rodzinnego [małżeństwo, wspólnota majątkowa, obowiązek alimentacyjny], 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ interpretuje wybrane przepisy z <i>Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego</i>, ▪ wyjaśnia, na czym polega unieważnienie małżeństwa i wymienia jego konsekwencje prawne, ▪ analizuje pod kątem poprawności przykładowy wniosek alimentacyjny, ▪ analizuje proste kazusy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje spór społeczny dotyczący: <ul style="list-style-type: none"> - instytucji małżeństwa, - modelu rodziny, - zakresu władzy rodzicielskiej, w tym zajmuje stanowisko wobec omawianego problemu i konstruuje odpowiednie argumenty. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje złożone kazusy z zakresu prawa rodzinnego.

	<ul style="list-style-type: none"> władza rodzicielska obowiązek alimentacyjny 		<ul style="list-style-type: none"> pisze przykładowy wniosek alimentacyjny. 	dotyczące prawa rodzinnego.		
Temat lekcji: Postępowanie karne						
	<ul style="list-style-type: none"> zasady prawa karnego etapy postępowania karnego uczestnicy postępowania karnego rozprawa w procesie karnym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> właściwie posługuje się podstawowymi pojęciami z zakresu prawa karnego [oskarżyciel, oskarżony, przestępstwo, wykroczenie, apelacja], wyjaśnia znaczenie podstawowych zasad prawa karnego [nie ma przestępstwa bez ustawy, domniemanie niewinności], wymienia etapy postępowania karnego i jego uczestników. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega różnica między <i>Kodeksem karnym</i> a <i>Kodeksem postępowania karnego</i>, rozpoznaje zastosowanie podstawowych zasad prawa karnego [nie ma przestępstwa bez ustawy, domniemanie niewinności] w przepisach prawnych i wyjaśnia konsekwencje łamania tych reguł, wymienia strony postępowania karnego [przygotowawczego i procesowego] oraz przysługujące im prawa, wymienia główne prawa, jakie przysługują ofierze, sprawcy i świadkowi przestępstwa, podaje podstawowe zasady regulujące prowadzenie rozprawy w procesie karnym, pisze przykładowe zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje pod kątem poprawności przykładowe zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, analizuje proste kazusy dotyczące prawa karnego, interpretuje wybrane przepisy <i>Kodeksu karnego</i> i <i>Kodeksu postępowania karnego</i>. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje przebieg rozpraw [zasady, etapy] prowadzonych w sądzie powszechnym w ramach postępowania cywilnego i postępowania karnego, porównuje prawa przysługujące poszczególnym uczestnikom postępowania karnego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje złożone kazusy z zakresu prawa karnego.
Temat lekcji: Prawo administracyjne						
	<ul style="list-style-type: none"> cechy 	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

	<p>charakterystyczne prawa administracyjnego</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ pojęcia z zakresu prawa administracyjnego ▪ administracja publiczna ▪ akty, decyzje i postanowienia administracyjne ▪ postępowanie administracyjne ▪ skarga administracyjna 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje dziedziny życia publicznego regulowane przez prawo administracyjne, ▪ wymienia podstawowe elementy decyzji administracyjnej, ▪ wymienia środki zaskarżenia decyzji administracyjnej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie posługuje się podstawowymi pojęciami z zakresu prawa administracyjnego [administracja publiczna, organ administracji publicznej, akt administracyjny], ▪ wymienia podstawowe cechy prawa administracyjnego, ▪ wymienia etapy postępowania administracyjnego oraz biorące w nim udział podmioty [i innych jego uczestników], ▪ krótko charakteryzuje środki zaskarżenia decyzji administracyjnej, ▪ pisze przykładowe odwołanie od decyzji administracyjnej, ▪ wymienia zadania sądów administracyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje pod kątem poprawności: <ul style="list-style-type: none"> - odwołanie od decyzji administracyjnej, - zażalenie na postanowienie organów administracyjnych, - skargę administracyjną, ▪ analizuje proste kazusy prawne dotyczące prawa administracyjnego, ▪ wymienia przesłanki stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej, ▪ rozpoznaje rodzaje administracji publicznej, ▪ interpretuje wybrane przepisy z <i>Kodeksu postępowania administracyjnego</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różne rodzaje aktów administracyjnych, ▪ porównuje akty administracyjne z aktami normatywnymi, ▪ porównuje decyzje administracyjne z postanowieniami administracyjnymi, charakteryzuje i porównuje rodzaje postępowań administracyjnych, ▪ porównuje decyzję administracyjną z wyrokiem sądu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje złożone kazusy z zakresu prawa administracyjnego.
Temat lekcji: Prawo powszechnych ubezpieczeń						
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ system ubezpieczeń społecznych ▪ rodzaje ubezpieczeń społecznych w Polsce ▪ Zakład Ubezpieczeń Społecznych ▪ system ubezpieczenia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe prawa przysługujące obywatelom polskim w zakresie opieki społecznej i zdrowotnej, ▪ wymienia instytucje kierujące systemem ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz służbą zdrowia [KRUS, ZUS, NFZ], ▪ rozróżnia ubezpieczenia: 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne zasady i cele funkcjonowania systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych, ▪ przedstawia specyfikę obowiązkowych i dobrowolnych ubezpieczeń zdrowotnych w Polsce, ▪ odczytuje z różnych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste kazusy dotyczące systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych w Polsce, ▪ analizuje informacje na temat tego, w jaki sposób Polacy oceniają funkcjonowanie systemu opieki społecznej i zdrowotnej w Polsce. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje poszczególne rodzaje ubezpieczeń funkcjonujących w Polsce, ▪ analizuje uwarunkowania mające wpływ na funkcjonowanie systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych w Polsce. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje złożone kazusy dotyczące systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych w Polsce, ▪ organizuje debatę na temat: <ul style="list-style-type: none"> - ubezpieczeń społecznych w Polsce, - funkcjonowania systemu publicznej służby zdrowia w Polsce, a także aktywnie

	<p>zdrowotnego</p> <ul style="list-style-type: none"> Narodowy Fundusz Zdrowia 	<p>emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe,</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje podstawowe zasady korzystania z publicznej opieki zdrowotnej. 	<p>źródeł informacji [tekst narracyjny i normatywny, wykres, tabela] dane dotyczące stanu wiedzy Polaków na temat funkcjonowania systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych,</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje ubezpieczeń funkcjonujących w Polsce, wymienia zadania: <ul style="list-style-type: none"> - Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, - Narodowego Funduszu Zdrowia. 			<p>uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.</p>
Temat lekcji: Prawo do opieki społecznej i edukacji						
	<ul style="list-style-type: none"> wykluczenie społeczne ubóstwo bezrobocie opieka społeczna urzędy pracy edukacja kształcenie ustawiczne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia problemy społeczne, z którymi boryka się państwo polskie, wymienia podstawowe zasady funkcjonowania systemu opieki społecznej w Polsce, wymienia podstawowe przyczyny bezrobocia, podaje podstawowe informacje dotyczące systemu szkolnictwa w Polsce, w tym szkolnictwa wyższego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady wykluczenia społecznego oraz wskazuje jego konsekwencje, podaje przykłady działań podejmowanych przez państwo polskie w celu ograniczenia bezrobocia i wykluczenia społecznego, odczytuje z różnych źródeł informacji [teksty narracyjny i normatywny, wykres, tabela] dane dotyczące poziomu i zasięgu bezrobocia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jakie uwarunkowania mają wpływ na zjawisko wykluczenia społecznego, porównuje różne rodzaje bezrobocia, z uwzględnieniem specyficznych uwarunkowań oraz konsekwencji społecznych, ekonomicznych, politycznych i kulturowych, odszukuje i prezentuje informacje na temat działalności urzędu pracy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje różne formy zwalczania bezrobocia i ocenia ich skuteczność, analizuje spór społeczny dotyczący zakresu i form funkcjonowania opieki społecznej w Polsce – zajmuje stanowisko w sprawie i konstruuje odpowiednie argumenty, wymienia zadania Ministra Edukacji Narodowej i kuratorów oświaty, wymienia formy kształcenia ustawicznego, planuje i prezentuje swoją indywidualną 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> organizuje debatę poświęconą: <ul style="list-style-type: none"> - problemom społecznym w Polsce, - funkcjonowaniu systemu edukacji w Polsce, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, przygotowuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej materiały [film, plakat, artykuł itp.] dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> - możliwości i zasad studiowania w wybranym państwie

			<p>oraz wykluczenia społecznego w Polsce,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia strukturę szkolnictwa w Polsce, w tym szkolnictwa wyższego, ▪ wyjaśnia, w jaki sposób można podnosić swoje kwalifikacje zawodowe. 	<p>w jego powiecie,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia podstawowe zasady funkcjonowania systemu bolońskiego w szkolnictwie wyższym, ▪ przedstawia wady i zalety edukacji zdalnej, ▪ analizuje problemy i uwarunkowania mające wpływ na wybór ścieżki edukacyjnej dokonywany przez młodych ludzi. 	ścieżkę edukacji.	<p>świata,</p> <ul style="list-style-type: none"> - form wspierania przez państwo polskie osób studiujących za granicą.
Rozdział 4:						
Temat lekcji: Prawo międzynarodowe						
<ul style="list-style-type: none"> ▪ stosunki międzynarodowe ▪ cechy współczesnych stosunków międzynarodowych ▪ cechy charakterystyczne międzynarodowego prawa publicznego ▪ podmioty prawa międzynarodowego publicznego ▪ zasady prawa międzynarodowego publicznego ▪ nieprzestrzeganie zasad prawa międzynarodowego publicznego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady podmiotów międzynarodowego prawa publicznego, ▪ wymienia przykładowe zasady międzynarodowego prawa publicznego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia formy dwustronnych stosunków międzynarodowych, ▪ podaje cechy współczesnych stosunków międzynarodowych, ▪ wyjaśnia, czym jest międzynarodowe prawo publiczne, ▪ wymienia podmioty międzynarodowego prawa publicznego, ▪ wyjaśnia znaczenie zasad międzynarodowego prawa publicznego [zasady suwerenności, integralności terytorialnej, nienaruszalności granic, nieingerowania w sprawy wewnętrzne państwa, samostanowienia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ na wybranych przykładach wykazuje złożoność i wielopłaszczyznowość współczesnych stosunków międzynarodowych, ▪ wymienia cechy międzynarodowego prawa publicznego, ▪ na wybranych przykładach analizuje działanie międzynarodowego prawa publicznego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat łamania zasad międzynarodowego prawa publicznego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ interpretuje kazusy dotyczące międzynarodowego prawa publicznego. 	

			narodów, pokojowego rozstrzygnięcia sporów, powstrzymywania się od groźby użycia siły lub jej rzeczywistego użycia].			
Temat lekcji: Globalizacja						
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ cechy globalizacji ▪ wpływ podmiotów prawa międzynarodowego publicznego na proces globalizacji ▪ wymiary globalizacji ▪ skutki procesu globalizacji i wynikające z niego wyzwania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady zjawisk wynikających z procesu globalizacji, ▪ podaje przykłady pozytywnych i negatywnych aspektów procesu globalizacji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe aspekty procesu globalizacji, ▪ podaje przykłady zjawisk świadczących o globalizacji w wymiarach politycznym, ekologicznym, ekonomicznym, komunikacyjnym i kulturowym, ▪ wymienia skutki globalizacji w polityce, kulturze i życiu społecznym, ▪ podaje przykłady organizacji międzynarodowych, których działalność ma istotny wpływ na proces globalizacji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega zjawisko określane jako efekt motyla, ▪ na wybranych przykładach wykazuje współzależności występujące między państwami w środowisku międzynarodowym. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat: <ul style="list-style-type: none"> - wpływu wybranych podmiotów prawa międzynarodowego publicznego na proces globalizacji, - ruchów anty- i alterglobalistycznych, ▪ analizuje spór dotyczący oceny procesu globalizacji – zajmuje stanowisko w sprawie i konstruuje odpowiednie argumenty. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej materiały [film, plakat, artykuł itp.] dotyczące wybranych problemów i wyzwań wynikających z procesu globalizacji, ▪ organizuje debatę poświęconą zagadnieniom związanym z globalizacją i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Wybrane problemy międzynarodowe						
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ konflikty etniczne [istota, przyczyny, skutki, sposoby rozwiązywania, przykłady] ▪ terroryzm [cechy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady współczesnych konfliktów międzynarodowych, ▪ wymienia sposoby 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia przyczyny, konsekwencje i formy konfliktów etnicznych, ▪ podaje przykłady 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów „czystki etniczne” i „ludobójstwo”, ▪ charakteryzuje metody 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat: <ul style="list-style-type: none"> - współczesnych konfliktów etnicznych, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej materiały [film, plakat, artykuł itp.] dotyczące wybranych metod i form

	<p>i rodzaje współczesnego terroryzmu, walka z terroryzmem]</p>	<p>rozwiązywania konfliktów etnicznych,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje cechy współczesnego terroryzmu. 	<p>współczesnych konfliktów etnicznych na obszarze Unii Europejskiej,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie posługuje się terminami „migracje”, „uchodźcy”, „asymilacja”, „grupa etniczna”, „integracja”, ▪ podaje przykłady działań o charakterze terrorystycznym, ▪ wymienia główne współczesne organizacje terrorystyczne, ▪ wymienia metody walki ze współczesnym terroryzmem. 	<p>walki ze współczesnym terroryzmem,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje wybrany konflikt etniczny na obszarze Unii Europejskiej, ▪ na wybranym przykładzie opisuje metody i formy działania współczesnych organizacji terrorystycznych. 	<p>- problemu terroryzmu międzynarodowego [przyczyny, uwarunkowania, konsekwencje, formy, organizacje terrorystyczne, skala zagrożenia, metody przeciwdziałania].</p>	<p>rozwiązywania współczesnych sporów międzynarodowych.</p>
Temat lekcji: Organizacja Narodów Zjednoczonych						
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ powstanie ONZ ▪ podstawy działania ONZ ▪ główne organy ONZ ▪ działania ONZ na rzecz pokoju na świecie ▪ system Narodów Zjednoczonych ▪ operacje pokojowe ONZ 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje cele i zasady funkcjonowania ONZ, ▪ wymienia przykłady działań ONZ na rzecz pokoju na świecie, w tym wybrane misje pokojowe. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia okoliczności, które doprowadziły do powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych, ▪ podaje podstawowe informacje na temat <i>Karty Narodów Zjednoczonych</i>, ▪ wymienia główne organy ONZ i podaje, jakie są ich zadania, ▪ podaje przykłady wyspecjalizowanych organizacji, funduszy, programów i agend Narodów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje działalność wybranych agend, organów i organizacji wyspecjalizowanych funkcjonujących w ramach ONZ. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat: <ul style="list-style-type: none"> - działalności organów, wyspecjalizowanych organizacji, funduszy, programów i agend Narodów Zjednoczonych, - misji pokojowych ONZ, ▪ ocenia zasadność i skuteczność działań podejmowanych przez ONZ. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje debatę poświęconą: <ul style="list-style-type: none"> - ocenie pracy ONZ, - wyzwaniom stojącym przed ONZ, ▪ a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.

		Zjednoczonych.			
Temat lekcji: Unia Europejska					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ etapy procesu integracji europejskiej ▪ państwa członkowskie Unii Europejskiej ▪ prawo Unii Europejskiej ▪ strefa Schengen ▪ strefa euro ▪ obowiązujące akty prawa pierwotnego Unii Europejskiej ▪ zasady i obszary funkcjonowania Unii Europejskiej ▪ instytucje i organy Unii Europejskiej ▪ prawa obywatela Unii Europejskiej ▪ korzyści z członkostwa w Unii Europejskiej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje główne zasady i obszary funkcjonowania Unii Europejskiej, ▪ wymienia główne organy i instytucje Unii Europejskiej, ▪ podaje korzyści wynikające z członkostwa w Unii Europejskiej dla polskich obywateli, ▪ podaje rok wstąpienia Polski do Unii Europejskiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia podstawowe uwarunkowania mające wpływ na proces integracji europejskiej, ▪ wymienia państwa należące współcześnie do Unii Europejskiej i wskazuje je na mapie, ▪ wymienia obowiązujące akty prawa pierwotnego Unii Europejskiej, ▪ wymienia prawa przysługujące obywatelom Unii Europejskiej, ▪ wymienia główne organy i instytucje Unii Europejskiej [Komisję Europejską, Radę Europejską, Parlament Europejski, Radę Unii Europejskiej i Trybunał Sprawiedliwości UE]. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między prawem pierwotnym a prawem wtórnym Unii Europejskiej, ▪ omawia obszary funkcjonowania Unii Europejskiej, ▪ odczytuje z różnorodnych źródeł [teksty narracyjny i normatywny, wykres, tabela] informacje dotyczące społecznej oceny członkostwa Polski w Unii Europejskiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne etapy procesu integracji europejskiej, w tym: <ul style="list-style-type: none"> - utworzone organizacje i zawarte traktaty, - sposób funkcjonowania wspólnot europejskich i zakres współpracy państw członkowskich na poszczególnych etapach, - państwa, które przystąpiły do wspólnot europejskich, ▪ porównuje zasięg terytorialny Unii Europejskiej, strefy Schengen i strefy euro, charakteryzuje poszczególne źródła prawa pierwotnego Unii Europejskiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje i prezentuje, np. na forum społeczności szkolnej, informacje na temat funduszy Unii Europejskiej i ich wykorzystania w Polsce oraz w najbliższych państwach członkowskich, ▪ dokonuje krytycznej analizy zagadnień dotyczących członkostwa Polski w Unii Europejskiej, ▪ zbiera i prezentuje informacje na temat sporu społecznego dotyczącego oceny polskiego członkostwa w Unii Europejskiej, ▪ organizuje debatę poświęconą wybranym problemom związanym z funkcjonowaniem Unii Europejskiej oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ geneza i cele NATO ▪ organy NATO ▪ państwa członkowskie NATO ▪ działania NATO na rzecz pokoju na świecie ▪ USA w strukturach 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne cele i zadania NATO, ▪ podaje rok wstąpienia Polski do NATO. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia okoliczności, które doprowadziły do powstania Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego, ▪ wymienia główne organy NATO, ▪ wymienia państwa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ odczytuje z różnych źródeł [tekst narracyjny i normatywny, wykres, tabela] informacje dotyczące oceny: <ul style="list-style-type: none"> - działalności NATO na rzecz światowego pokoju, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia stosunki NATO z Federacją Rosyjską, ▪ charakteryzuje główne organy NATO, ▪ zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat: <ul style="list-style-type: none"> - roli NATO w budowaniu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej oceny wybranych aspektów działalności NATO, ▪ organizuje debatę poświęconą wybranym aspektom funkcjonowania NATO i aktywnie uczestniczy

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z przedmiotu „wiedza o społeczeństwie” dla klasy 2 liceum ogólnokształcącego i technikum (do programu nauczania „W centrum uwagi. Zakres rozszerzony”)

	NATO		należące do NATO i wskazuje je na mapie.	- członkostwa Polski w NATO,	pokoju na świecie, - przebiegu wybranych operacji wojskowych NATO.	w zainicjowanej dyskusji, odszukuje i prezentuje, np. na forum społeczności szkolnej, informacje na temat
Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny:			- wpływu NATO na pozycję Stanów Zjednoczonych Ameryki		wykraczające (ocena celująca)
	konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)		rozszerzające (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	temat
	Uczeń:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
				Stanów Zjednoczonych Ameryki w strukturach NATO.		
Temat lekcji: Służby zagraniczne Polski						
	<ul style="list-style-type: none"> istota i cele polityki zagranicznej dplomacja placówki dyplomatyczne i ich zadania ambasady i konsulaty działalność polskiej dyplomacji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje zadania ambasadorów i konsulów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> właściwie postępuje terminami „polityka zagraniczna”, „racja stanu”, „dyplomacja publiczna”, „misja dyplomatyczna”, wymienia sprawy, które obywatel polski może załatwić w konsulatach. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> na przykładzie wybranych placówek dyplomatycznych RP przedstawia zadania ambasad i konsulatów, wymienia priorytety polskiej polityki zagranicznej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia główne inicjatywy międzynarodowe, w które angażuje się państwo polskie [np. Grupa Wyszehradzka, Trójkąt Weimarski, Trójmorze]. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> odszukuje w różnych źródłach informacje na temat działalności polskich placówek dyplomatycznych w wybranych państwach świata.

	2	3	4	5	6
I. Państwo, polityka, demokracja					
Temat lekcji: Instytucja państwa					
<ul style="list-style-type: none"> cechy państwa funkcje państwa rodzaje władzy legitymizacja władzy teoria genezy państwa 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia trzy podstawowe cechy/atributy państwa [terytorialność, suwerenność, przymusowość]; rozpoznaje i wymienia różne rodzaje władzy; wymienia podstawowe teorie dotyczące genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; wymienia podstawowe funkcje państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje klasyczną definicję państwa [G. Jellinek]; wyjaśnia, na czym polegają trzy podstawowe cechy/atributy państwa [terytorialność, suwerenność, przymusowość]; rozpoznaje specyficzne cechy władzy państwowej; wyjaśnia, czym jest legitymizacja władzy; rozpoznaje poszczególne typy legitymizacji władzy [według M. Webera]; rozpoznaje podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; podaje przykłady realizacji poszczególnych funkcji państwa; odczytuje z różnych źródeł [tabele, wykresy, schematy, wyniki badań opinii publicznej, teksty publicystyczne] informacje dotyczące państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje władzę jako zjawisko społeczne; charakteryzuje podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; porównuje różne typy legitymizacji władzy [według M. Webera]; wyjaśnia różnicę między władzą państwową a władzą publiczną. 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; analizuje i porównuje ze sobą różne definicje państwa [np. G. Jellinka, Arystotelesa, marksistów]; uzasadnia konieczność istnienia państwa; buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. funkcji państwa we współczesnym świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> opracowuje krytyczną analizę różnych teorii genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; organizuje debatę na forum społeczności szkolnej, np. na temat funkcji państwa we współczesnym świecie, a także aktywnie uczestniczy w dyskusji, formułując odpowiednie argumenty.
Temat lekcji: Obywatel i obywatelstwo					
<ul style="list-style-type: none"> obywatelstwo prawa i obowiązki obywatela polskiego nabywanie obywatelstwa bezpieczeństwo utrata obywatelstwa podwójne obywatelstwo 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady praw i obowiązków obywatela Polski; wyjaśnia znaczenie podstawowych pojęć związanych z nabyciem obywatelstwa [prawo ziemi, prawo krwi]; podaje podstawowy sposób nabycia obywatelstwa polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest obywatelstwo; wyjaśnia znaczenie podstawowych pojęć związanych z nabyciem obywatelstwa [naturalizacja, repatriacja]; wyjaśnia, kim jest bezpieczniowiec; wyjaśnia, w jaki sposób można nabyć obywatelstwo polskie; wyjaśnia kwestię posiadania obywatelstwa kilku państw z uwzględnieniem przepisów prawa polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje i porównuje ze sobą sposoby nabywania obywatelstwa polskiego; wyjaśnia, w jaki sposób i w jakich okolicznościach można utracić obywatelstwo, w tym obywatelstwo polskie; przedstawia problemy wynikające z braku obywatelstwa. 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje, w jaki sposób instytucja obywatelstwa funkcjonowała w różnych okresach historycznych; omawia zasadę wyłączności obywatelstwa; charakteryzuje działania ONZ służące ochronie bezpieczniowców. 	<ul style="list-style-type: none"> odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące sposobów nabywania obywatelstwa, możliwości posiadania wielu obywatelstw oraz sytuacji bezpieczniowców w innych państwach.
Temat lekcji: Polityka					
<ul style="list-style-type: none"> definicje pojęcia „polityka” współczesne koncepcje polityki konflikt polityczny kompromis polityczny 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady działań definiujących politykę; podaje przykłady współczesnych konfliktów politycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pochodzenie pojęcia „polityka”; podaje przykłady różnych definicji i koncepcji polityki; wymienia przyczyny konfliktów politycznych; wyjaśnia, na jakich zasadach i w jakich okolicznościach wypracowano wybrane 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje i porównuje ze sobą różne współczesne koncepcje polityki; analizuje przyczyny, przebieg i konsekwencje przykładowych konfliktów politycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje i porównuje ze sobą różne historyczne definicje pojęcia „polityka”; omawia i analizuje destruktywne i konstruktywne strategie postępowania w trakcie konfliktu politycznego. 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi, analizuje i prezentuje na forum informacje na temat wybranych konfliktów politycznych we współczesnym świecie.

		kompromisy polityczne we współczesnym świecie.			
Temat lekcji: Myśl polityczna					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ideologia polityczna ▪ doktryna polityczna ▪ program polityczny ▪ liberalizm ▪ konserwatyzm ▪ socjaldemokracja ▪ katolicka nauka społeczna ▪ komunizm ▪ faszyzm ▪ nazizm ▪ ruchy społeczne ▪ ruchy narodowe ▪ ruchy separatystyczne ▪ ruchy regionalne ▪ myśl propaństwowa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe założenia liberalizmu, konserwatyizmu, socjaldemokracji i katolickiej nauki społecznej; ▪ wymienia podstawowe założenia faszyzmu, nazizmu i komunizmu; ▪ wymienia podstawowe założenia ideowe ruchów narodowych, regionalnych i separatystycznych oraz myśli propaństwowej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym jest myśl polityczna; ▪ przedstawia podstawowe założenia liberalizmu, konserwatyizmu, socjaldemokracji i katolickiej nauki społecznej; ▪ omawia podstawowe założenia faszyzmu, nazizmu i komunizmu; ▪ wymienia cechy charakterystyczne ruchów społecznych; ▪ porównuje rodzaje ruchów społecznych [ruchy rewolucyjne, reformatorskie, ekspresywne]; ▪ omawia założenia ideowe ruchów narodowych, regionalnych i separatystycznych oraz myśli propaństwowej; ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „alterglobalizm”, „ekologizm”, „feminizm”; ▪ odczytuje z różnych źródeł [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, teksty publicystyczne] informacje dotyczące poglądów politycznych rozpowszechnionych w społeczeństwie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia różnicę między ideologią, doktryną i programem politycznym; ▪ wyjaśnia, czym jest ideologia polityczna; ▪ porównuje ze sobą myśl liberalną, myśl konserwatywną, myśl socjaldemokratyczną i katolicką naukę społeczną; ▪ wskazuje różnice w pojmowaniu równości, wolności i sprawiedliwości w ramach różnych nurtów myśli politycznej; ▪ wyjaśnia, na czym polega klasyfikacja poglądów politycznych na lewicowe i prawicowe; ▪ dokonuje krytyki założeń faszyzmu, nazizmu i komunizmu z uwzględnieniem praw człowieka i zasad demokracji; ▪ omawia genezę myśli faszystowskiej, nazistowskiej i komunistycznej oraz wymienia głównych przedstawicieli tych nurtów; ▪ analizuje przyczyny powstawania ruchów społecznych; ▪ porównuje ze sobą założenia myśli propaństwowej i anarchizmu; ▪ podaje przykłady ruchów narodowych, regionalnych i separatystycznych we współczesnym świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia genezę myśli liberalnej, konserwatywnej i socjaldemokratycznej oraz katolickiej nauki społecznej, a także wymienia głównych przedstawicieli tych nurtów; ▪ charakteryzuje genezę, założenia i formy działania współczesnych ruchów feministycznych, ekologicznych, alterglobalistycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych ruchów narodowych, regionalnych, separatystycznych we współczesnym świecie; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. współczesnym ruchom feministycznym, ekologicznym i alterglobalistycznym, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.
Temat lekcji: Demokracja i jej geneza					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ demokracja przedstawicielska ▪ demokracja bezpośrednia i jej formy ▪ zasady demokracji ▪ geneza demokracji ▪ polskie tradycje demokratyczne ▪ ustroj PRL ▪ demokracja a autorytaryzm i totalitaryzm 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje podstawową definicję pojęcia „demokracja”; ▪ wymienia podstawowe zasady demokracji [suwerenności ludu, trójpodziału i równowagi władz, konstytucjonalizmu, praworządności, pluralizmu]; ▪ podaje przykładowe formy demokracji bezpośredniej i pośredniej; ▪ wyjaśnia, na czym polega powszechne prawo wyborcze; ▪ wymienia podstawowe cechy ustroju z okresu tzw. Polski Ludowej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia podstawowe zasady demokracji [suwerenności ludu, trójpodziału i równowagi władz, konstytucjonalizmu, praworządności, pluralizmu]; ▪ wyjaśnia etymologię słowa „demokracja”; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między demokracją bezpośrednią a demokracją pośrednią; ▪ rozpoznaje podstawowe formy demokracji bezpośredniej [referendum, plebiscyt, inicjatywa ludowa, weto ludowe]; ▪ wymienia główne fazy procesu kształtowania się demokracji; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między demokracją formalną a demokracją realną, ▪ omawia wpływ myśli oświeceniowej na proces kształtowania się fundamentów współczesnej demokracji; ▪ udowadnia, że rozwiązania polityczno-ustrojowe z okresu tzw. Polski Ludowej [monizm, kierownicza rola gremiów decyzyjnych PZPR, system fikcji ustrojowych] miały charakter niedemokratyczny; ▪ porównuje ze sobą zasady i przepisy prawne zawarte w konstytucjach 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia zasady i formy organizacyjne demokracji ateńskiej i republiki rzymskiej; ▪ charakteryzuje średniowieczne reprezentacje stanowe, w tym przedstawia genezę współczesnego parlamentarizmu; ▪ dokonuje krytycznej analizy ustroju demokratycznego, w tym wskazuje pozytywne i negatywne aspekty jego funkcjonowania; ▪ uzasadnia stwierdzenie o niedemokratycznym charakterze rozwiązań polityczno-ustrojowych z okresu tzw. Polski Ludowej [ludowładztwo, jednolitość władzy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje debatę na forum społeczności szkolnej, np. na temat: <ul style="list-style-type: none"> - wad i zalet demokracji. - wyzwń stojących przed demokracją we współczesnym świecie, ▪ a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.

		<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne fazy procesu upowszechniania się praw wyborczych; przedstawia podstawowe zasady ustrojowe zawarte w artykułach henrykowskich; przyporządkowuje do podstawowych zasad demokracji konkretne przepisy konstytucji marcowej; omawia rozwiązania polityczno-ustrojowe z okresu tzw. Polski Ludowej [monizm, kierownicza rola gremiów decyzyjnych PZPR, system fikcji ustrojowych]. 	<p>polskich z 1921 i 1952 roku.</p>	<p>państwowej, społeczna własność środków produkcji, centralizm demokratyczny].</p>	
Temat lekcji: Transformacja ustrojowa – od PRL do III RP					
<ul style="list-style-type: none"> demokratyzacja transformacja ustrojowa reformy rewolucja komunizm Okrągły Stół dekommunizacja lustracja 	<ul style="list-style-type: none"> podaje podstawowe elementy rewolucji i reformy rozumianych jako dwa modele zmiany ustroju państwa; wymienia główne postanowienia tzw. Okrągłego Stołu. 	<ul style="list-style-type: none"> na wybranych przykładach przedstawia różne modele demokratyzacji; wskazuje podstawowe różnice między reformą a rewolucją rozumianymi jako dwa modele zmiany ustroju państwa; przedstawia główne etapy procesu demokratyzacji państwa polskiego; charakteryzuje główne postanowienia tzw. Okrągłego Stołu w Polsce; poprawnie posługuje się terminami „dekommunizacja” i „lustracja”; wymienia główne zasady regulujące proces lustracji w Polsce; przedstawia główne cechy wybranych modeli dekommunizacji i lustracji; rozwiązuje skróty „IPN”; odczytuje z dostępnych źródeł [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące społecznej oceny okresu tzw. Polski Ludowej oraz procesu transformacji ustrojowej państwa polskiego i lustracji; na podstawie dostępnej literatury [np. fragmentów pracy <i>Pamięć po komunizmie</i> Pawła Śpiewaka] omawia zróżnicowane oceny dotyczące epoki tzw. Polski Ludowej, funkcjonujące w pamięci społecznej, oraz przedstawia różne poglądy na kwestię rozliczenia tego okresu [w tym lustracji]. 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia założenia teorii demokratyzacji Samuela Huntingtona; wskazuje cechy reformy i rewolucji obecne w procesie demokratyzacji, który przebiegał w Polsce na przełomie lat 80. i 90. XX wieku; omawia główne elementy sporu dotyczącego oceny tzw. porozumień okrągłostołowych w Polsce; przedstawia etapy procesu dekommunizacji i lustracji w Polsce; charakteryzuje rolę Instytutu Pamięci Narodowej w procesie dekommunizacji i lustracji; ocenia wybrane modele dekommunizacji i lustracji. 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia główne etapy światowego procesu demokratyzacji w XIX i XX wieku; ocenia rolę Michaiła Gorbaczowa w procesie dekommunizacji; na podstawie dostępnej literatury [np. fragmentów pracy <i>Pamięć po komunizmie</i> Pawła Śpiewaka] dokonuje krytycznej analizy zróżnicowanych ocen dotyczących epoki tzw. Polski Ludowej, funkcjonujących w pamięci społecznej, oraz różnych poglądów na kwestię rozliczenia tego okresu [w tym lustracji]. 	<ul style="list-style-type: none"> dokonuje krytycznej analizy procesu demokratyzacji w Polsce z przełomu lat 80. i 90., w tym ocenia społeczno-ekonomiczne, polityczne i kulturowe skutki tych przemian.
Temat lekcji: Współczesna demokracja – problemy i zagrożenia					
<ul style="list-style-type: none"> korupcja przeciwdziałanie korupcji nepotyzm populizm 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje zjawisko populizmu we współczesnej polityce; rozpoznaje patologie życia publicznego: korupcję, nepotyzm, demagogię, klientelizm 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy populizmu; wymienia konsekwencje zjawiska populizmu we współczesnej polityce; odczytuje z różnych źródeł [tabele, wykresy, schematy prezentujące wyniki 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje ze sobą populizm i demagogię; przedstawia czynniki sprzyjające rozwojowi korupcji oraz skutki tego procederu; 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje wybrane ruchy populistyczne; charakteryzuje różne formy [w tym formy historyczne] nepotyzmu, demagogii, klientelizmu, kumoterstwa. 	<ul style="list-style-type: none"> organizuje debatę na forum społeczności szkolnej, np. na temat współczesnego populizmu, i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji;

<ul style="list-style-type: none"> ruchy populistyczne demagogia klientelizm kumoterstwo 	i kumoterstwo.	<p>badania opinii publicznej, źródła ikonograficzne] informacje dotyczące populizmu, demagogii, korupcji, nepotyzmu, klientelizmu i kumoterstwa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje poznane metody przeciwdziałania korupcji i wymienia instytucje powołane do zwalczania tego zjawiska; analizuje dane dotyczące skali zjawiska korupcji w Polsce i na świecie; wykazuje znaczenie klientelizmu w sprawowaniu władzy – na podstawie wybranej literatury [np. rozdziałów VIII i XIII pracy <i>Nierówna przyjaźń. Układy klientalne w perspektywie historycznej</i> Antoniego Mączaka, rozdziału IV rozprawy <i>Demokracja</i> Charles’a Tilly’ego oraz artykułu <i>Klany, kliki i zawłaszczony państwa</i> Janine R. Wedel]. 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi, analizuje, prezentuje informacje na temat wybranego współczesnego ruchu populistycznego. 	
II. Społeczeństwo a polityka					
Temat lekcji: Społeczeństwo obywatelskie					
<ul style="list-style-type: none"> idee dotyczące społeczeństwa obywatelskiego i jego istota funkcje społeczeństwa obywatelskiego społeczeństwo obywatelskie w Polsce w XX wieku kapitał społeczny zaufanie społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne idee związane ze społeczeństwem obywatelskim; podaje przykłady codziennych zachowań sprzyjających budowaniu kapitału społecznego. lub prowadzących do jego zniszczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia główne idee związane ze społeczeństwem obywatelskim; wymienia główne etapy procesu kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w XX wieku oraz związane z tym procesem problemy; wyjaśnia znaczenie pojęć „kapitał społeczny” i „zaufanie społeczne”; wyjaśnia, jakie znaczenie mają zaufanie społeczne i kapitał społeczny dla właściwego funkcjonowania demokracji; odczytuje z dostępnych źródeł [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące zaufania i kapitału społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje główne funkcje społeczeństwa obywatelskiego; przedstawia XIX-wieczne tradycje polskiego społeczeństwa obywatelskiego; omawia funkcje kapitału społecznego; porównuje poziom zaufania społecznego i kapitału społecznego w Polsce i w wybranych krajach europejskich. 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje ze sobą różne koncepcje społeczeństwa obywatelskiego; charakteryzuje formy funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w czasach komunistycznych; formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat kapitału społecznego i społeczeństwa obywatelskiego w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat kapitału społecznego i społeczeństwa obywatelskiego w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji; gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat kapitału społecznego oraz społeczeństwa obywatelskiego w Polsce i w wybranych państwach świata.
Temat lekcji: Organizacje pozarządowe					
<ul style="list-style-type: none"> trzeci sektor działalności społeczno-gospodarczej działalność organizacji pozarządowych stowarzyszenia fundacje organizacje pożytku publicznego 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady stowarzyszeń i fundacji o zasięgu ogólnopolskim; wymienia podstawowe cechy organizacji pozarządowych; wskazuje główne kierunki aktywności organizacji pozarządowych w Rzeczypospolitej Polskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje status prawny stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Polsce; odszukuje i prezentuje informacje na temat funkcjonowania wybranej organizacji z trzeciego sektora; charakteryzuje główne kierunki aktywności organizacji pozarządowych w Polsce; wymienia formy społecznego wsparcia 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje trzy sektory działalności społeczno-gospodarczej w państwie; omawia procedurę rejestracji stowarzyszeń w Polsce; porównuje sposób zakładania oraz zasady funkcjonowania fundacji i stowarzyszeń w Polsce; interpretuje przepisy prawne dotyczące funkcjonowania 	<ul style="list-style-type: none"> określa, jakie znaczenie ma funkcjonowanie organizacji z trzeciego sektora życia publicznego dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego; formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. roli organizacji pozarządowych we współczesnym świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje i przeprowadza kampanię społeczną mającą na celu wypromowanie wybranej organizacji pozarządowej; organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. roli organizacji pozarządowych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji; aktywnie działa w jednej

<ul style="list-style-type: none"> ▪ think-tank 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ dla organizacji pożytku publicznego; odczytuje z dostępnych źródeł dane statystyczne dotyczące funkcjonowania organizacji trzeciego sektora; ▪ wymienia zakres niezbędnych uregulowań, które muszą zostać uwzględnione w statucie stowarzyszenia; ▪ przygotowuje według wzoru projekt statutu stowarzyszenia lub fundacji ▪ wyjaśnia, czym są think tanki i jaką rolę odgrywają. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe [źródła narracyjne, ikonograficzne] dotyczące organizacji z trzeciego sektora; ▪ przedstawia działalność wybranego think tanku. 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ z organizacji pozarządowych.
Temat lekcji: Spółdzielczość i organizacje zawodowe					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ spółdzielnia ▪ spółdzielczość w Polsce ▪ związków zawodowy ▪ związki zawodowe w Polsce ▪ organizacja pracodawców ▪ samorząd zawodowy ▪ grupa interesu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega spółdzielczość; ▪ podaje przykłady spółdzielni funkcjonujących współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ wymienia cele i przykładowe działania związków zawodowych; ▪ wymienia główne centrale związków zawodowych w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia rodzaje spółdzielni funkcjonujących współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ charakteryzuje cele działalności związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych; ▪ podaje przykłady działań typowych dla związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych; ▪ wyjaśnia, czym jest grupa interesu; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące związków zawodowych, organizacji pracodawców, samorządów zawodowych i spółdzielni. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia związki zawodowe i centrale związkowe funkcjonujące współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ prezentuje organizacje pracodawców funkcjonujące współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ porównuje ze sobą cele i formy działania związków zawodowych i organizacji pracodawców; ▪ wyjaśnia, czym jest lobbying; ▪ interpretuje przepisy prawne dotyczące funkcjonowania spółdzielni, związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych w Rzeczypospolitej Polskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia tradycje ruchu spółdzielczego w Polsce; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. roli związków zawodowych we współczesnych państwach demokratycznych; ▪ interpretuje przepisy prawne określające zasady prowadzenia lobbyingu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę, np. na temat roli związków zawodowych we współczesnych państwach demokratycznych, oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji; ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych związku zawodowego, organizacji pracodawców, samorządu zawodowego lub spółdzielni.
Temat lekcji: Kultura polityczna					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ elementy kultury politycznej ▪ kultura polityczna jednostki ▪ typy kultury politycznej ▪ kultura polityczna w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady zachowań świadczących o poziomie kultury politycznej w danym społeczeństwie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym jest kultura polityczna społeczeństwa; ▪ charakteryzuje poszczególne typy kultury politycznej w ujęciu klasycznym; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [dane statystyczne, tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące postaw przyjmowanych przez członków społeczeństwa polskiego wobec instytucji publicznych i polityków. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje proces kształtowania się kultury politycznej jednostki i społeczeństwa; ▪ analizuje – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – kulturę polityczną wybranych społeczeństw, grup społecznych lub formacji politycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje typy polityków według klasyfikacji Maxa Webera; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, np. kultury politycznej współczesnego społeczeństwa polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę, np. na temat kultury politycznej współczesnego społeczeństwa polskiego, i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ przeprowadza na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną promującą wartości, działania lub postawy właściwe dla obywatelskiej kultury politycznej;
Temat lekcji: Postawy i zachowania polityczne					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ partycypacja polityczna 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przyczyny absencji wyborczej we współczesnych państwach 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów „frekwencja wyborcza” i „absencja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje frekwencję wyborczą w Polsce i w innych państwach 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje i ocenia różne formy partycypacji politycznej; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np.:

<ul style="list-style-type: none"> ▪ formy partycypacji politycznej ▪ demokracja uczestnicząca ▪ aktywność wyborcza ▪ zgromadzenie publiczne ▪ petycje ▪ nieposłuszeństwo obywatelskie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ demokratycznych, w tym w Polsce; ▪ wymienia formy konwencjonalnej partycypacji politycznej w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ podaje przykłady obywatelskiego nieposłuszeństwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyborcza”; ▪ odczytuje z różnych źródeł informacje dotyczące frekwencji wyborczej w Polsce; ▪ podaje przykłady czynników, które wpływają na zmianę preferencji politycznych wyborców w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ wyjaśnia, czym jest partycypacja polityczna; ▪ wymienia formy niekonwencjonalnej partycypacji politycznej w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ podaje historyczne i współczesne przykłady obywatelskiego nieposłuszeństwa; ▪ wymienia podstawowe cechy obywatelskiego nieposłuszeństwa; ▪ sporządza według wzoru przykładową petycję. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ demokratycznych; ▪ uzasadnia, że korzystanie przez obywateli z praw i wolności politycznych jest konieczne dla właściwego funkcjonowania demokracji; ▪ charakteryzuje główne formy partycypacji politycznej: konwencjonalną, niekonwencjonalną, symboliczną; ▪ wyjaśnia, na czym polega demokracja uczestnicząca; ▪ interpretuje przepisy prawne dotyczące różnych form partycypacji politycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje i ocenia różne sposoby podnoszenia frekwencji wyborczej w państwach demokratycznych; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np.: <ul style="list-style-type: none"> - znaczenia partycypacji politycznej we współczesnej Polsce, - historycznym i współczesnym przejawom obywatelskiego nieposłuszeństwa. 	<ul style="list-style-type: none"> - znaczeniu partycypacji politycznej we współczesnej Polsce; - historycznym i współczesnym przejawom obywatelskiego nieposłuszeństwa, - a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Media masowe					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ rodzaje mediów masowych ▪ funkcje mediów ▪ media ▪ społecznościowe ▪ czwarta władza ▪ media a debata publiczna ▪ media w Polsce ▪ media w państwach totalitarnych i autorytarnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady mediów masowych; ▪ wymienia główne funkcje mediów; ▪ podaje przykłady dowodzące, że media wywierają wpływ na sprawowanie władzy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, jaką rolę odgrywają współczesne media w debacie publicznej; ▪ zbiera i przedstawia informacje na temat przebiegu debaty publicznej dotyczącej wybranego problemu; ▪ omawia główne funkcje mediów; ▪ charakteryzuje główne typy mediów działających w Polsce; ▪ charakteryzuje wybrany tygodnik społeczno-polityczny wychodzący w Polsce – z uwzględnieniem grupy odbiorców, formy przekazu, orientacji ideologicznej, typu własności; ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „media masowe”, „media społecznościowe”, „czwarta władza”; ▪ podaje przykłady kontroli realizowanej przez media wobec organów władzy; ▪ odczytuje z różnorodnych źródeł [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące mediów masowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne etapy rozwoju mediów masowych; ▪ porównuje funkcjonowanie mediów w państwach demokratycznych i niedemokratycznych [autorytarnych i totalitarnych]; ▪ wykazuje, że poziom krytycyzmu mediów często zależy od ich orientacji politycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje i ocenia funkcjonowanie wybranych mediów społecznościowych; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat wpływu mediów społecznościowych na: <ul style="list-style-type: none"> - na życie młodych ludzi w Polsce, - funkcjonowanie społeczeństw demokratycznych, - przemiany społeczno-polityczne na świecie; - charakter debaty publicznej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat przypadków ograniczania wolności mediów we współczesnych państwach demokratycznych i niedemokratycznych; ▪ organizuje debatę na forum społeczności szkolnej na temat wpływu mediów społecznościowych na: <ul style="list-style-type: none"> - życie młodych ludzi w Polsce, - funkcjonowanie społeczeństw demokratycznych, - przemiany społeczno-polityczne na świecie; - charakter debaty publicznej w Polsce, - a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Przekazy medialne					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ fakty i opinie ▪ weryfikacja źródeł informacji ▪ fake newsy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odróżnia w przekazach medialnych fakty od opinii; ▪ podaje przykłady manipulacji stosowanych w przekazach 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe mechanizmy manipulacji wykorzystywane w mediach; ▪ wymienia zasady krytycznej analizy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranego przekazu medialnego; ▪ charakteryzuje wybrane mechanizmy manipulacji medialnej; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różnorodne przekazy medialne dotyczące wybranego problemu z życia publicznego, ze szczególnym uwzględnieniem 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i przeprowadza, np. na forum społeczności szkolnej, kampanię społeczną dotyczącą wybranego problemu życia

<ul style="list-style-type: none"> ▪ propaganda ▪ bańka informacyjna ▪ manipulacja w mediach ▪ mechanizmy manipulacji medialnej ▪ etyka dziennikarska ▪ Rada Etyki Mediów ▪ kampanie społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ medialnych; ▪ wymienia podstawowe zasady etyki dziennikarskiej; ▪ podaje przykłady zagrożeń wynikających z bezkrytycznego korzystania ze współczesnych mediów. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przekazów medialnych; ▪ przedstawia rolę Rady Etyki Mediów w Polsce; ▪ właściwie posługuje się pojęciami: „propaganda”, „manipulacja”, „bańka informacyjna”, „kampania społeczna”; ▪ przedstawia zagrożenia wynikające z bezkrytycznego korzystania ze współczesnych mediów; ▪ określa cechy kampanii społecznych; ▪ omawia poszczególne etapy realizacji kampanii społecznej; ▪ przedstawia cele i zadania wybranej kampanii społecznej; ▪ wyjaśnia, jaką rolę odgrywają media społecznościowe we współczesnym życiu politycznym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje cechy propagandy; ▪ wymienia przyczyny powstawania baniek informacyjnych i zagrożenia wynikające z ich istnienia; ▪ analizuje przepisy prawne z <i>Karty etycznej mediów</i> obowiązującej w Polsce; ▪ analizuje przebieg wybranej kampanii społecznej, w tym ocenia trafność i efektywność działań podjętych w jej ramach; ▪ opracowuje ramowy program kampanii społecznej dotyczącej wybranego problemu z życia społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zastosowanych metod manipulacji; ▪ porównuje wybrane kampanie społeczne; ▪ ocenia, z uwzględnieniem zasad etyki dziennikarskiej, wybrany tygodnik społeczno-polityczny wydawany w Polsce. 	<p>socjalnego.</p>
Temat lekcji: Opinia publiczna					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ istota opinii publicznej ▪ badania opinii publicznej ▪ sondaże ▪ sondaże a rzeczywistość 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega badanie opinii publicznej i czemu ono służy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe zasady badania opinii publicznej; ▪ omawia poszczególne etapy procesu przeprowadzania sondaży; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [tabele, wykresy i schematy] informacje dotyczące wyników badań opinii publicznej; ▪ właściwie posługuje się terminami: „badanie opinii publicznej”, „sondaż”; ▪ podaje przykłady ośrodków zajmujących się badaniem opinii publicznej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje narzędzia wykorzystywane w badaniach opinii publicznej; ▪ przygotowuje i przeprowadza w najbliższym otoczeniu minisondaż opinii publicznej dotyczący wybranego zagadnienia; ▪ podaje przykłady wpływu opinii publicznej i postaw politycznych rozpowszechnionych w społeczeństwie na decyzje organów władzy różnego szczebla. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje możliwość wpływu opinii publicznej i postaw politycznych rozpowszechnionych na decyzje organów władzy różnego szczebla; ▪ przedstawia w tabeli lub na wykresie wyniki przeprowadzonego przez siebie minisondażu opinii publicznej oraz przeprowadza ich analizę. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy dotyczącej narzędzi, które służą do badania opinii publicznej, oraz sposobów wykorzystywania wyników tego typu pomiarów.
III. Systemy partyjne i wyborcze					
Temat lekcji: Partie polityczne					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ cechy i funkcje partii politycznych ▪ geneza partii politycznych ▪ rodzaje partii politycznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne funkcje i formy aktywności partii politycznych w państwach demokratycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne cechy demokratycznych partii politycznych; ▪ charakteryzuje główne funkcje i formy aktywności partii politycznych w państwach demokratycznych; ▪ przedstawia związki między partiami politycznymi a społeczeństwem; ▪ prawidłowo posługuje się terminem „polityka bez ideologii”; ▪ rozpoznaje przejawy polityki bez ideologii. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne etapy ewolucji instytucjonalnej i ideologicznej partii politycznych; ▪ przedstawia typologie partii politycznych; ▪ omawia na wybranych przykładach zjawisko kryzysu partii politycznych; ▪ odczytuje z różnych źródeł [teksty narracyjne i normatywne, źródła ikonograficzne, wykresy i tabele prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące współczesnych partii politycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje podziały socjopolityczne występujące w Europie Zachodniej i Europie Środkowo-Wschodniej; ▪ opisuje partie polityczne z zastosowaniem diagramu Nolana; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat roli partii politycznych w społeczeństwie demokratycznym oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi i przedstawia informacje dotyczące zjawiska kryzysu partii mainstreamowych w Europie.
Temat lekcji: Systemy partyjne					

<ul style="list-style-type: none"> rodzaje systemów partyjnych system partyjny a ustroj państwa systemy partyjne w wybranych państwach 	<ul style="list-style-type: none"> podaje główne cechy dwublokowego systemu partyjnego i systemu wielopartyjnego; wymienia główne cechy systemu monopartyjnego. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest system partyjny; wymienia główne cechy poszczególnych systemów partyjnych w państwach demokratycznych [systemy: dwupartyjny, dwublokowy, partii dominującej, dwóch partii dominujących, rozbięcia wielopartyjnego, kooperacji partii]; wymienia główne cechy systemów partyjnych w państwach niedemokratycznych [systemy: monopartyjny, partii hegemonicznej]. 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje, że w państwach niedemokratycznych mogą istnieć systemy charakteryzujące się pozornym pluralizmem lub takie, w których partie nie mają realnego znaczenia; analizuje systemy partyjne w wybranych państwach demokratycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje zasady, uwarunkowania i konsekwencje funkcjonowania różnych systemów partyjnych w państwach demokratycznych [systemy: dwupartyjny, dwublokowy, partii dominującej, dwóch partii dominujących, rozbięcia wielopartyjnego, kooperacji partii]. 	<ul style="list-style-type: none"> zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat zasad funkcjonowania systemów partyjnych w wybranych państwach demokratycznych i niedemokratycznych.
Temat lekcji: Partie polityczne w Polsce					
<ul style="list-style-type: none"> status prawny partii politycznej finansowanie partii system partyjny w Polsce postulaty głównych partii politycznych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne cechy i cele działania partii politycznych; podaje nazwy głównych partii politycznych działających w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> interpretuje przepisy <i>Konstytucji RP</i> dotyczące pluralizmu politycznego; charakteryzuje partie polityczne działające współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej – z uwzględnieniem reprezentowanych przez te ugrupowania ideologii; omawia pozycję poszczególnych partii politycznych w Polsce w świetle ostatnich wyborów parlamentarnych; odczytuje z różnych źródeł [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące stosunku społeczeństwa polskiego do partii politycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje fazy rozwoju systemu partyjnego w Rzeczypospolitej Polskiej; przedstawia i analizuje kryteria klasyfikacji partii politycznych w Polsce; interpretuje przepisy prawne z <i>Ustawy o partiach politycznych</i>; analizuje zasady finansowania partii politycznych w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat sposobów finansowania partii politycznych w Polsce; dokonuje analizy wybranych przepisów ze statutów partii politycznych działających w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat sposobów finansowania partii politycznych w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Opozycja polityczna					
<ul style="list-style-type: none"> funkcje opozycji politycznej zadania opozycji rodzaje opozycji opozycja w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest opozycja polityczna; wymienia partie należące do opozycji politycznej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje opozycji politycznej i przykłady realizowanych przez nią zadań; rozdziela podstawowe rodzaje opozycji; podaje przykłady ograniczania praw opozycji we współczesnej polityce. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega różnica między opozycją polityczną a opozycją parlamentarną; charakteryzuje rolę opozycji politycznej w wybranych procedurach sprawowania władzy; wyjaśnia znaczenie terminów: „obstrukcja parlamentarna”, „koabitacja”; omawia – na współczesnych przykładach – przypadki ograniczania praw opozycji. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje różne rodzaje opozycji politycznej; analizuje dyskurs współczesnej opozycji dotyczący ograniczania jej praw i ocenia trafność argumentów zgłaszanych przez polityków opozycyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> dokonuje krytycznej analizy współczesnych podziałów w politycznych w Polsce.
Temat lekcji: Wybory i systemy wyborcze					
<ul style="list-style-type: none"> zasady wyborcze funkcje wyborów system większościowy system proporcjonalny system mieszany 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia konstytucyjne zasady wyborcze; podaje przykłady organów władzy publicznej wyłanianych w wyborach; podaje przykłady naruszania zasad regulujących procedury wyborcze; podaje główne cechy systemów 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia funkcje wyborów w państwach demokratycznych i niedemokratycznych; wyjaśnia podstawowe zasady wyborcze; rozpoznaje systemy wyborcze: większościowy, proporcjonalny 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: „równość formalna”, „równość materialna”, „wybory pluralne”, „nierówna reprezentacja”, „gerrymandering”; porównuje funkcje wyborów w państwach demokratycznych 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje ze sobą poszczególne systemy wyborcze; porównuje różne metody przeliczania głosów w systemie proporcjonalnym i przedstawia konsekwencje ich zastosowania [metoda d' Hondta, metoda Sainte-Laguë, metoda Hare'a- 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat systemów wyborczych w wybranych państwach świata.

	wyborczych: proporcjonalnego i większościowego.	<ul style="list-style-type: none"> i mieszany; właściwie posługuje się terminem „próg wyborczy” [„klauzura zaporowa”]; przedstawia wpływ systemów wyborczych na kształt systemów partyjnych; przedstawia rozwiązania prawne w systemie proporcjonalnym, które sprzyjają personalizacji wyborów i stabilności rządu. 	<ul style="list-style-type: none"> i niedemokratycznych; przedstawia metody łamania zasad regulujących procedury wyborcze oraz przyczyny i skutki tego typu naruszeń; interpretuje przepisy z aktów prawnych określających zasady wyborcze. 	Niemeyera]; analizuje argumenty na rzecz poszczególnych systemów wyborczych: większościowego, proporcjonalnego i mieszanego.	
Temat lekcji: Kampania wyborcza					
<ul style="list-style-type: none"> marketing polityczny kampania wyborcza slogany plakaty ulotki spoty memy internet w kampanii wyborczej 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne cele kampanii wyborczych; podaje przykłady form przekazu i środków perswazji wykorzystywanych w kampaniach wyborczych; podaje przykłady haseł wyborczych. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne cechy kampanii wyborczej; wymienia główne formy przekazu i środki perswazji wykorzystywane w kampaniach wyborczych; wymienia główne cechy skutecznych haseł wyborczych; wyjaśnia, jaka jest rola internetu we współczesnych kampaniach wyborczych; podaje przykłady nieetycznego wykorzystywania mediów społecznościowych w kampaniach wyborczych. 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje wybrane elementy kampanii wyborczej [w tym hasła wyborcze, slogany, plakaty, ulotki, spoty i memy internetowe] pod kątem ich skuteczności, atrakcyjności i zgodności z programem danej partii politycznej; analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące kampanii wyborczych, w tym programy wyborcze partii politycznych; wyjaśnia, na czym polega wpływ sondaży przedwyborczych na wynik wyborów. 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje strategie wybranych partii politycznych w kilku ostatnich kampaniach wyborczych; wyjaśnia, z czego wynikają różnice między wynikami wyborów a wynikami sondaży przedwyborczych. 	<ul style="list-style-type: none"> organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą zasad, które powinny być przestrzegane przez uczestników kampanii wyborczych w państwie demokratycznym, oraz bierze aktywny udział w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.
IV. Ustroje polityczne współczesnych państw					
Temat lekcji: Sprawowanie władzy					
<ul style="list-style-type: none"> podmioty władzy podział organów państwowych środki sprawowania władzy systemy sprawowania władzy [demokratyczny, autokratyczny] przywództwo przywództwo polityczne cechy przywódców politycznych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega sprawowanie władzy; podaje przykłady działań wykonywanych w ramach sprawowania władzy; wymienia przykładowe cechy przywódców politycznych w państwie demokratycznym. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podmioty sprawujące władzę; wskazuje środki sprawowania władzy; wymienia cechy pożądane u przywódców politycznych w państwie demokratycznym. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia cechy pożądane u przywódców politycznych w państwie demokratycznym; porównuje sposoby sprawowania władzy w państwach demokratycznym i niedemokratycznym; na podstawie literatury [np. fragmentów rozprawy <i>Księżę</i> Niccolò Machiavellego lub reportażu <i>Cesarz</i> Ryszarda Kapuścińskiego] wskazuje podstawowe mechanizmy sprawowania władzy. 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje różne style przywództwa politycznego. 	<ul style="list-style-type: none"> dokonyuje krytycznej analizy przywództwa politycznego na podstawie literatury np. fragmentów tekstu <i>Księżę</i> Niccolò Machiavellego lub fragmentów tekstu <i>Cesarz</i> Ryszarda Kapuścińskiego.
Temat lekcji: Monarchie i republiki					
<ul style="list-style-type: none"> forma rządu forma państwa monarchia dziedziczna monarchia elekcyjna ustroje polityczne 	<ul style="list-style-type: none"> podaje typy współczesnych monarchii; wymienia współczesne monarchie europejskie; podaje podstawowe formy funkcjonowania głowy państwa 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy współczesnych monarchii absolutnych, konstytucyjnych, parlamentarnych; właściwie posługuje się terminami „forma rządu” i „forma państwa”; przedstawia sposoby wyboru głowy 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje współczesne monarchie absolutne, konstytucyjne i parlamentarne; analizuje normy dotyczące sukcesji we współczesnych monarchiach; porównuje znaczenie terminów 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje informacje dotyczące funkcjonowania kolegialnej głowy państwa w wybranych państwach świata; gromadzi i przedstawia informacje na temat kompetencji głowy państwa 	<ul style="list-style-type: none"> organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą zagadnienia przyszłości monarchii we współczesnym świecie [uczniowie rozważają problem na przykładzie monarchii brytyjskiej],

<ul style="list-style-type: none"> ▪ współczesnych monarchii ▪ typy współczesnych monarchii ▪ monarcha ▪ kompetencje głowy państwa we współczesnych monarchiach ▪ sukcesja ▪ porządek sukcesji ▪ elekcja ▪ rola głowy państwa w republice ▪ funkcje prezydenta ▪ wybór prezydenta ▪ kolegialne głowy państwa 	<p>we współczesnych republikach [organ jednoosobowy, organ kolegialny].</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ państwa wykorzystywane we współczesnych republikach; ▪ wymienia klasyczne kompetencje głowy państwa we współczesnych systemach republikańskich; ▪ charakteryzuje podstawowe formy funkcjonowania głowy państwa we współczesnych republikach [organ jednoosobowy, organ kolegialny]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ „forma rządu” i „forma państwa”; ▪ podaje przykłady kolegialnych organów pełniących funkcję głowy państwa; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące organów pełniących funkcję głowy państwa w różnych systemach rządów i różnych państwach. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ w wybranej monarchii współczesnej; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych odnoszące się do głowy państwa w wybranych państwach świata. 	<p>a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.</p>
Temat lekcji: Władza ustawodawcza					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ parlament ▪ parlament jednoizbowy ▪ parlament dwuizbowy ▪ proces legislacyjny ▪ funkcjonowanie parlamentu ▪ organy wewnętrzne parlamentu ▪ mandat parlamentarny ▪ immunitet parlamentarny 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym jest parlament; ▪ wymienia funkcje parlamentu w państwie demokratycznym; ▪ właściwie posługuje się terminami: „mandat” i „immunitet”. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje funkcje legislatywy w państwie demokratycznym: ustrojodawczą, ustawodawczą, kontrolną i kreacyjną; ▪ rozróżnia od siebie struktury parlamentu: monokameralną i bikameralną; ▪ rozpoznaje dwa podstawowe tryby pracy parlamentu; ▪ właściwie posługuje się terminami: „inicjatywa ustawodawcza”, „proces legislacyjny”, „legislacyja”; ▪ wyjaśnia, na czym polega zasada jawności obrad parlamentu; ▪ wyjaśnia, na czym polegają mandat wolny i mandat związany; ▪ wyjaśnia, na czym polega immunitet parlamentarny. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy ustawodawczej w różnych systemach rządów i różnych państwach; ▪ porównuje immunitety parlamentarne: formalny i materialny; ▪ analizuje wady i zalety immunitetów parlamentarnych: formalnego i materialnego; ▪ wymienia konsekwencje stosowania mandatu wolnego i mandatu związanego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia uwarunkowania wpływające na funkcjonowanie bikameralnych parlamentów; ▪ przedstawia argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat wad i zalet monokameralnej i bikameralnej struktury parlamentu; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji wybranych państw świata odnoszące się do władzy ustawodawczej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą problemów związanych z władzą ustawodawczą we współczesnych państwach demokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji; ▪ gromadzi, analizuje, porównuje i przedstawia informacje na temat parlamentów w wybranych państwach świata [struktura, zasady regulujące proces legislacyjny, organizacja wewnętrzna].
Temat lekcji: Władza wykonawcza					

<ul style="list-style-type: none"> modele władzy wykonawczej głowa państwa rząd sposoby wytaniania rządu odpowiedzialność polityczna koalicja rządowa typy koalicji rządowych rząd mniejszościowy współrządzenie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polegają zadania władzy wykonawczej; podaje przykłady organów władzy wykonawczej; wyjaśnia, jaką rolę odgrywają w państwie demokratycznym głowa państwa oraz premier/kanclerz; wymienia etapy typowego procesu tworzenia rządu. 	<ul style="list-style-type: none"> właściwie postępuje się terminami: „egzekutywa”, „wotum zaufania”; rozdziela dwa modele władzy wykonawczej: monokratyczny i dualistyczny; wyjaśnia, na czym polega odpowiedzialność polityczna [indywidualna i kolegialna]; wyjaśnia, na czym polega funkcjonowanie rządów: koalicyjnego, większościowego i mniejszościowego; przedstawia mechanizmy tworzenia koalicji gabinetowych; wymienia różne możliwe typy relacji między głową państwa a rządem; wyjaśnia, na czym polega zjawisko koabitacji, odwołując się do przykładów znanych z Republiki Francuskiej; charakteryzuje relacje między premierem i jego gabinetem a monarchą w Wielkiej Brytanii. 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje sposób powoływania rządu w Republice Federalnej Niemiec i Federacji Rosyjskiej; porównuje rozwiązania regulujące kwestię odpowiedzialności politycznej w Republice Federalnej Niemiec i Federacji Rosyjskiej; porównuje sytuację rządów mniejszościowych i większościowych, z uwzględnieniem ich stabilności i dostępnych im możliwości działania; porównuje funkcjonowanie koalicji rządowych w Republice Federalnej Niemiec i Republice Francuskiej; odczytuje z różnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy wykonawczej w różnych systemach rządów i różnych państwach. 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje różne typy koalicji rządowych; interpretuje przepisy prawne z konstytucji wybranych państw świata odnoszące się do władzy wykonawczej. 	<ul style="list-style-type: none"> dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania organów władzy wykonawczej w wybranych państwach świata.
Temat lekcji: Systemy polityczne					
<ul style="list-style-type: none"> system parlamentarno-gabinetowy system prezydencki system kanclerski system semiprezydencki system parlamentarno-komitetowy system superprezydencki 	<ul style="list-style-type: none"> przyporządkowuje do wybranych państw [Wielka Brytania, Francja, Niemcy, Szwajcaria, USA, Rosja] funkcjonujące w nich systemy rządów; podaje typowe cechy systemów parlamentarno-gabinetowego i prezydenckiego. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest system polityczny; określa, które systemy rządów dominują na poszczególnych kontynentach; wymienia podstawowe cechy systemów: <ul style="list-style-type: none"> - parlamentarno-gabinetowego, - prezydenckiego, - kanclerskiego, - semiprezydenckiego, - parlamentarno-komitetowego, - superprezydenckiego; charakteryzuje podstawowe rozwiązania ustrojowe [organy, ich kompetencje i łączące je wzajemne zależności] funkcjonujące w Wielkiej Brytanii, we Francji, w Niemczech, Szwajcarii, USA i Rosji. 	<ul style="list-style-type: none"> odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące wybranych systemów rządów; charakteryzuje pozycję i kompetencje głowy państwa w systemach prezydenckim i superprezydenckim; porównuje pozycję i kompetencje szefa rządu w systemach parlamentarno-gabinetowym i kanclerskim; wymienia rozwiązania charakterystyczne dla systemów rządów funkcjonujących w Wielkiej Brytanii, we Francji, w Niemczech, USA, Szwajcarii i Rosji. 	<ul style="list-style-type: none"> ze sobą elementy klasycznych systemów rządów: <ul style="list-style-type: none"> - uprawnienia głowy państwa, - relacje głowy państwa z rządem, - relacje między organami władzy ustawodawczej i wykonawczej; interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych odnoszące się do systemów rządów w wybranych państwach świata. 	<ul style="list-style-type: none"> organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat wybranych systemów rządów we współczesnych państwach demokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.
Temat lekcji: Współczesne ustroje terytorialno-prawne					
<ul style="list-style-type: none"> państwo jednolite, państwo złożone federacja konfederacja 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega różnica między państwem unitarnym a złożonym; wymienia przykłady państw 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady państw unitarnych i złożonych we współczesnym świecie; wymienia podstawowe rodzaje państw złożonych; 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje sytuację terytoriów autonomicznych w wybranych państwach europejskich; 	<ul style="list-style-type: none"> interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych odnoszące się do ustrojów terytorialno-prawnych 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi, prezentuje i analizuje informacje na temat współczesnych procesów dezintegracji terytorialnej

<ul style="list-style-type: none"> unia realna terytorium autonomiczne dezintegracja państw złożonych władze regionalne 	<ul style="list-style-type: none"> o złożonej strukturze terytorialno-prawnej; podaje przykłady terytoriów autonomicznych funkcjonujących w Europie i na świecie; wymienia przykłady procesów dezintegracyjnych przebiegających we współczesnej Europie. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny ustanawiania terytoriów autonomicznych; wyjaśnia, na czym polega autonomia; przedstawia kompetencje i znaczenie organów władzy regionalnej w wybranych państwach federalnych i unitarnych [Republika Francuska, Królestwo Hiszpanii, Republika Federalna Niemiec i Konfederacja Szwajcarska]; przedstawia przyczyny i przejawy procesów dezintegracyjnych we współczesnej Europie; właściwie posługuje się terminami: „agresja”, „implozja”, „secesja”, „likwidacja państwa”. 	<ul style="list-style-type: none"> odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące procesów dezintegracji terytorialnej we współczesnym świecie; porównuje rozwiązania terytorialno-prawne występujące w państwach złożonych różnego typu; porównuje kompetencje i znaczenie organów władzy regionalnej w wybranych państwach federalnych i unitarnych [Republika Francuska, Królestwo Hiszpanii, Republika Federalna Niemiec i Konfederacja Szwajcarska]. 	<ul style="list-style-type: none"> funkcjonujących w Republice Francuskiej, Królestwie Hiszpanii, Republice Federalnej Niemiec, Konfederacji Szwajcarskiej i w innych państwach świata; formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat szans i zagrożeń wynikających z procesów dezintegracji terytorialnej w wybranych państwach współczesnych. 	<ul style="list-style-type: none"> w Europie i na świecie; organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą szans i zagrożeń wynikających z procesów dezintegracji terytorialnej we współczesnym świecie, a także bierze aktywny udział w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Systemy polityczne państw niezachodnich					
<ul style="list-style-type: none"> reżim polityczny metody sprawowania władzy reżim demokratyczny reżim autorytarny reżim totalitarny reżim hybrydowy wskaźnik demokracji 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania demokracji; wymienia przykładowe cechy państw autorytarnego i totalitarnego; podaje historyczne i współczesne przykłady państw autorytarnych i totalitarnych. 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje przejawy zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania demokracji; wymienia cechy państw autorytarnego i totalitarnego; charakteryzuje reżim hybrydowy; przedstawia cechy wybranego niezachodniego reżimu demokratycznego lub hybrydowego [np. reżimu w Wielonarodowym Państwie Boliwia, Republice Indii, Republice Południowej Afryki czy Republice Singapuru]; przedstawia cechy wybranego niezachodniego reżimu niedemokratycznego [np. w Arabii Saudyjskiej, Białorusi, Chinach, Koreańskiej Republice Ludowo-Demokratycznej i Turkmenistanie]. 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje cechy państw totalitarnych i autorytarnych; odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące systemów politycznych funkcjonujących w państwach niezachodnich; na podstawie danych statystycznych ukazujących wskaźnik demokracji w różnych państwach ocenia poziom przestrzegania standardów demokratycznych na świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych odnoszące się do systemów politycznych funkcjonujących w wybranych państwach niezachodnich; wyjaśnia, na czym polegają metody badania jakości demokracji [na przykładzie wskaźnika demokracji]. 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi, prezentuje i analizuje informacje na temat wybranych niezachodnich reżimów: demokratycznego, hybrydowego i niedemokratycznego.
V. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej					
Temat lekcji: Konstytucja RP					
<ul style="list-style-type: none"> geneza uchwalenia <i>Konstytucji RP</i> cechy <i>Konstytucji RP</i> preambuła <i>Konstytucji RP</i> zasady ustrojowe w <i>Konstytucji RP</i> stany nadzwyczajne w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> podaje cechy polskiej konstytucji; wymienia zasady konstytucyjne; wyjaśnia znaczenie zasad dotyczących: <ul style="list-style-type: none"> - suwerenności narodu, - podziału i równowagi władz. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym <i>Konstytucja RP</i> różni się od innych źródeł powszechnie obowiązującego prawa w Polsce; wyjaśnia, na czym polegają szczególnie treść, szczególna forma i szczególna moc <i>Konstytucji RP</i>; przedstawia rodzaje stanów nadzwyczajnych w Polsce; właściwie posługuje się terminami: „preambuła”, „nowelizacja konstytucji”; wyjaśnia znaczenie zasad ustrojowych 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje treść preambuły <i>Konstytucji RP</i>; na podstawie schematów, tekstów narracyjnych odczytuje informacje dotyczące <i>Konstytucji RP</i>; prawidłowo posługuje się jednostkami redakcyjnymi <i>Konstytucji RP</i>; przedstawia warunki wprowadzania stanów nadzwyczajnych w Polsce; interpretuje przepisy prawne <i>Konstytucji RP</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje genezę uchwalenia obowiązującej <i>Konstytucji RP</i>; charakteryzuje cechy i strukturę polskiej ustawy zasadniczej; analizuje zasady ograniczania praw i wolności człowieka w okresie stanów nadzwyczajnych. 	<ul style="list-style-type: none"> organizuje na terenie szkoły kampanię społeczną propagującą znajomość zasad <i>Konstytucji RP</i>.

		<p>zawartych w <i>Konstytucji RP</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zasady republikańskiej formy rządu, - zasady demokratycznego państwa prawa, - zasady unitarnej formy państwa, - zasady suwerenności narodu, - zasady konstytucjonalizmu, - zasady gwarancji praw i wolności, - zasady podziału i równowagi władz, - zasady pluralizmu politycznego i społecznego, - zasady decentralizacji władzy publicznej, - zasady samorządności, <p>- zasady społecznej gospodarki rynkowej.</p>			
Temat lekcji: Procedury demokratyczne w Polsce					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ wybory ▪ zasady wyborów w Polsce ▪ organy wybierane w Polsce ▪ przymiotniki wyborcze ▪ ordynacja wyborcza ▪ demokracja bezpośrednia ▪ referendum ▪ inicjatywa ludowa ▪ partycypacja ▪ konsultacje ▪ informowanie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie wyborów w państwie demokratycznym; ▪ wymienia konstytucyjne zasady dotyczące wyborów w Polsce; ▪ wyjaśnia, czym są referendum i inicjatywa ludowa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia konstytucyjne zasady dotyczące wyborów w Polsce; ▪ wymienia obowiązujące w Polsce zasady przeprowadzania wyborów do Sejmu RP, Senatu RP, Parlamentu Europejskiego, organów samorządu terytorialnego; ▪ właściwie posługuje się terminami: „czynne prawo wyborcze”, „bierne prawo wyborcze”, „większość względna”, „większość bezwzględna”, „okręg wyborczy”, „obwód głosowania”, „mandat”, „próg wyborczy”, „partycypacja”; ▪ wyjaśnia, na czym polega partycypacja; ▪ wyjaśnia wpływ przeprowadzania konsultacji i informowania społeczeństwa przez organy władzy na poziom partycypacji obywatelskiej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje zasady i procedury przeprowadzania wyborów do Sejmu RP, Senatu RP, Parlamentu Europejskiego i organów samorządu terytorialnego oraz na Prezydenta RP; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące procedur demokratycznych w Polsce; ▪ wyjaśnia co to znaczy, że wynik referendum jest wiążący; ▪ przedstawia zasady organizacji referendum różnego typu w Polsce; ▪ wyjaśnia, jakie są zasady realizacji inicjatywy ludowej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i <i>Kodeksu wyborczego</i>; ▪ porównuje zasady organizacji referendum różnego typu w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną mającą na celu np. zwiększenie poziomu partycypacji obywatelskiej wśród uczniów.
Temat lekcji: Parlament RP					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sejm RP ▪ Senat RP ▪ funkcje polskiego parlamentu ▪ organy Sejmu RP i Senatu RP ▪ Zgromadzenie Narodowe ▪ Marszałkowie Sejmu i Senatu RP 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne kompetencje i funkcje Sejmu RP i Senatu RP; ▪ wymienia podstawowe prawa i zadania posłów i senatorów; ▪ wyjaśnia, na czym polega immunitet parlamentarny; ▪ wymienia organy tworzące Zgromadzenie Narodowe. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje główne kompetencje i funkcje Sejmu RP i Senatu RP; ▪ wymienia główne organy Sejmu RP i Senatu RP; ▪ wymienia główne zasady funkcjonowania parlamentu w Polsce; ▪ wyjaśnia, czym jest mandat wolny; ▪ wyjaśnia, jaka jest struktura Zgromadzenia Narodowego; ▪ wymienia główne kompetencje 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje wystąpienie dotyczące sprawy, której poświęcone były obserwowane przez niego obrady Sejmu RP lub Senatu RP; ▪ przedstawia skład i główne zadania organów Sejmu RP i Senatu RP; ▪ omawia sytuacje, w których następuje wygaśnięcie mandatu poselskiego lub senatorskiego; ▪ porównuje immunitet materialny 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje relacje między legislatywą a egzektywą w Polsce; ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Sejmu RP, Senatu RP i Zgromadzenia Narodowego; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji dotyczącej np. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą np.: <ul style="list-style-type: none"> - instytucji immunitetu poselskiego, - roli Senatu RP, - postulatów likwidacji lub reformy Senatu RP, ▪ a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.

<ul style="list-style-type: none"> komisje parlamentarne Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu Prezydium Sejmu, Prezydium Senatu Konwent Seniorów głosowanie w polskim parlamencie rodzaje większości parlamentarnej kluby i koła poselskie mandat posła/senatora immunitet parlamentarny 		<ul style="list-style-type: none"> Zgromadzenia Narodowe; podaje zasady określające poszczególne większości parlamentarne: zwykłą, bezwzględną, kwalifikowaną; wymienia podmioty decydujące o skróceniu kadencji Sejmu RP; wyjaśnia znaczenie terminów: „mandat poselski”, „mandat senatorski”, „kadencja”, „klub poselski”, „koło poselskie”, „kworum”; sporządza, na podstawie własnych obserwacji, notatkę prasową o przebiegu wybranych obrad Sejmu RP lub Senatu RP. 	<ul style="list-style-type: none"> z immunitetem formalnym; odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej] informacje dotyczące polskiego parlamentu. 	<ul style="list-style-type: none"> - instytucji immunitetu poselskiego, - roli Senatu RP, - postulatów likwidacji lub reformy Senatu RP. 	
Temat lekcji: Prezydent RP					
<ul style="list-style-type: none"> pozycja ustrojowa Prezydenta RP funkcje Prezydenta RP kompetencje Prezydenta RP zadania Prezydenta RP prerogatywy Prezydenta RP odpowiedzialność Prezydenta RP 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje i kompetencje Prezydenta RP; wyjaśnia, co to jest kontrasygnata; wymienia osoby, które sprawowały urząd Prezydenta RP po 1989 roku. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje funkcje i kompetencje Prezydenta RP; charakteryzuje rolę Prezydenta RP: <ul style="list-style-type: none"> - w polityce zagranicznej, - jako zwierzchnika sił zbrojnych, - w sprawach związanych z bezpieczeństwem państwa; omawia zasady odpowiedzialności konstytucyjnej Prezydenta RP; wymienia źródła prawa wydawane przez Prezydenta RP; wyjaśnia znaczenie zasady kontrasygnaty; określa rolę prerogatyw dla pozycji ustrojowej Prezydenta RP. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje relacje między Prezydentem RP a Radą Ministrów, Sejmem RP i Senatem RP; charakteryzuje relacje pomiędzy Prezydentem RP a organami władzy sądowniczej; wykazuje, że w Polsce funkcjonują niektóre elementy systemu semiprezydencyjnego; odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące Prezydenta RP. 	<ul style="list-style-type: none"> buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. kwestii ewentualnego wzmocnienia pozycji ustrojowej Prezydenta RP; wyjaśnia, czym jest delikt konstytucyjny; charakteryzuje źródła prawa wydawane przez Prezydenta RP; interpretuje przepisy prawne z Konstytucji RP i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Prezydenta RP. 	<ul style="list-style-type: none"> organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. kwestii ewentualnego wzmocnienia pozycji ustrojowej Prezydenta RP oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Rada Ministrów RP					
<ul style="list-style-type: none"> pozycja ustrojowa Rady Ministrów kompetencje Rady Ministrów skład Rady Ministrów zadania Prezesa Rady Ministrów procedury powołania rządu odpowiedzialność Rady Ministrów wotum nieufności wotum zaufania działy administracji rządowej 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia skład Rady Ministrów RP; podaje kompetencje Rady Ministrów RP; wymienia podstawowe elementy procedury powoływania Rady Ministrów; wyjaśnia, czym jest wotum nieufności; wymienia zasady postępowania obowiązujące urzędnika służby cywilnej w Rzeczypospolitej Polskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zadania Prezesa Rady Ministrów; omawia poszczególne sposoby powoływania Rady Ministrów; wymienia sytuacje, w których premier składa dymisję Rady Ministrów; przedstawia zasady uchwalania konstruktywnego wotum nieufności i wotum nieufności wobec poszczególnych ministrów; omawia zasady konstytucyjnej odpowiedzialności członków rządu; wymienia podstawowe obszary działania rządu; charakteryzuje strukturę administracji 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje zasady i mechanizmy regulujące wyłanianie rządu w Rzeczypospolitej Polskiej z analogicznymi procedurami obowiązującymi w Republice Federalnej Niemiec; charakteryzuje relacje między Radą Ministrów a Prezydentem RP, Sejmem RP i Senatem RP; wyjaśnia, na czym polega różnica między administracją zespoloną a administracją niezespoloną; omawia zasady organizacji służby cywilnej w Rzeczypospolitej Polskiej; wykazuje, że w Polsce występują 	<ul style="list-style-type: none"> interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Rady Ministrów i pozostałych organów administracji publicznej; porównuje ze sobą procedury powoływania Rady Ministrów RP [procedura I, II i III]; charakteryzuje poszczególne działy administracji rządowej. 	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi, analizuje, prezentuje informacje na temat pracy wybranych ministrów i ministerstw w Rzeczypospolitej Polskiej.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ struktura administracji publicznej ▪ administracja zespolona ▪ administracja niezespolona ▪ wojewodowie ▪ służba cywilna 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ publicznej w Polsce; ▪ charakteryzuje rolę wojewody i wymienia jego zadania; ▪ wyjaśnia, czym jest służba cywilna, i wymienia jej zadania. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ elementy systemów parlamentarno-gabinetowego i kanclerskiego; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej] informacje dotyczące Rady Ministrów RP i innych organów administracji publicznej. 		
Temat lekcji: Sądy i trybunały					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ władza sądownicza ▪ wymiar sprawiedliwości ▪ konstytucyjne zasady działania wymiaru sprawiedliwości ▪ struktura sądownictwa w Polsce ▪ Sąd Najwyższy ▪ sądy powszechne ▪ sądy administracyjne ▪ Naczelny Sąd Administracyjny ▪ Trybunał Konstytucyjny ▪ sędziowie Trybunału Konstytucyjnego ▪ Trybunał Stanu ▪ Krajowa Rada Sądownictwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie zasad dotyczących niezawisłości sędziów i niezależności sądów; ▪ omawia strukturę sądownictwa w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ wymienia zadania Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, Naczelnego Sądu Administracyjnego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między władzą sądowniczą a wymiarem sprawiedliwości; ▪ charakteryzuje konstytucyjne zasady regulujące funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości: <ul style="list-style-type: none"> - zasadę instancyjności, - zasadę udziału obywateli w postępowaniu sądowym, - zasadę jednolitości sądów, - zasadę prawa do sądu, - zasadę jawności postępowania sądowego; ▪ omawia zadania Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, Naczelnego Sądu Administracyjnego; ▪ przedstawia strukturę Sądu Najwyższego; ▪ wymienia zadania sądów rejonowego, okręgowego i apelacyjnego; ▪ charakteryzuje zadania i strukturę sądownictwa administracyjnego; ▪ wymienia kompetencje Krajowej Rady Sądownictwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje konstytucyjne gwarancje niezawisłości sędziowskiej; ▪ wymienia zasady powoływania ławników i charakteryzuje ich rolę w postępowaniu sądowym; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące sądów i trybunałów w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ przedstawia procedurę postawienia danej osoby przed Trybunałem Stanu; ▪ omawia procedurę kontroli konstytucyjności źródeł prawa powszechnie obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ charakteryzuje strukturę i przedstawia sposób powoływania Krajowej Rady Sądownictwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na tematy dotyczące zasad funkcjonowania systemu sądownictwa w Polsce i jego ewentualnej reformy; ▪ wyjaśnia, jakie jest znaczenie Trybunału Konstytucyjnego w polskim systemie prawnym, odwołując się do przykładów rozstrzygniętych przez niego spraw; ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do sądów i trybunałów; ▪ omawia zasady powoływania członków Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, Naczelnego Sądu Administracyjnego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat struktury i zadań wybranego sądu powszechnego; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy dotyczące zasad funkcjonowania systemu sądownictwa w Polsce i jego ewentualnej reformy, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Organy kontroli państwowej i ochrony prawa					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Najwyższa Izba Kontroli ▪ Rzecznik Praw Obywatelskich ▪ Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji ▪ prokuratura 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia zadania Najwyższej Izby Kontroli i Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ wymienia zadania prokuratury. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podmioty kontrolowane przez NIK i określa zakres kontroli przeprowadzanych przez ten organ; ▪ charakteryzuje sposób powoływania Rzecznika Praw Obywatelskich oraz przedstawia jego zadania i formy podejmowanych przez niego aktywności; ▪ wymienia zadania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje organizację Najwyższej Izby Kontroli; ▪ omawia warunki składania skargi do Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące organów kontroli państwowej i ochrony prawa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do organów kontroli państwowej i ochrony prawa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat np.: <ul style="list-style-type: none"> - zakresu wybranej kontroli przeprowadzonej przez NIK i jej wyników, - zadań i form aktywności Rzecznika Praw Obywatelskich.

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje strukturę prokuratury i wymienia jej zadania; ▪ wymienia obowiązki prokuratora. 			
Temat lekcji: Samorząd terytorialny w Polsce					
<ul style="list-style-type: none"> ▪ struktura samorządu terytorialnego ▪ zadania samorządu terytorialnego ▪ organy samorządu terytorialnego i ich kompetencje ▪ gmina ▪ powiat ▪ województwo ▪ zadania własne ▪ zadania zlecone ▪ finansowanie jednostek samorządu terytorialnego ▪ budżet ▪ nadzór nad działaniami samorządu terytorialnego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czym jest samorząd terytorialny; ▪ wymienia szczeble i główne organy samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ podaje przykładowe źródła dochodu samorządu terytorialnego; ▪ wymienia zadania gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie zasad regulujących działania samorządu terytorialnego w Polsce [zasady subsydiarności i decentralizacji]; ▪ wymienia zadania poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ wymienia źródła dochodów jednostek samorządu terytorialnego; ▪ omawia zasady tworzenia budżetu jednostek samorządu terytorialnego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje strukturę i kompetencje poszczególnych organów samorządu terytorialnego [w gminie, powiecie i województwie]; ▪ przedstawia uprawnienia nadzorcze premiera, wojewody i regionalnych izb obrachunkowych wobec organów samorządu terytorialnego; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej] informacje dotyczące samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ porównuje organizację władzy w gminach różnego typu; ▪ przedstawia strukturę subwencji ogólnej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prezentuje strukturę budżetu swojej gminy [źródła dochodu, wydatki, sposób uchwalenia uchwały budżetowej, formy kontroli realizacji budżetu]; ▪ organizuje wycieczkę edukacyjną do urzędu gminy, na której terenie znajduje się jego szkoła; ▪ przygotowuje przykładowy wniosek dotyczący budżetu partycypacyjnego swojej gminy.